

orhan kemal

72. KOĞUŞ



72. KOĞUŞ

TÜRK SANATÇILARI DİZİSİ

ORHAN KEMAL

72.KOĞUŞ



CEM YAYINEVİ

I

Koğuşta izmaritine zar atılıyordu.

İriyarı Berbat, zarını üst üste kesen İzmirli'ye:

— Zarımı kesip durmasana haybeci! dedi.

Ufaktefek, ama kocaman başlı İzmirli çabuk çabuk konuştu:

— Zar tutuyorsun, tabii keserim!

— Tutulmadan atılır mı lan?

— Ben lan değilim!

— Nesin ya?

— Hafız oğluyum ben, ne bakıyorsun Adem babalı-
ğırma?

— Fazla konuşma!

— N'olur?

— Kırarım çenelerini!

— Fasulya mı dedin?

Berbat kıpkırmızı kesildi bir an, sonra bembeyaz oldu. Başını iki yana salladı, lâhavle çekti. Daha sonra da zarları salladı salladı attı:

— Se yek!

Bir o, bir öteki atıyor, ne gelirse sınırlı sınırlı söyleniyorlardı:

— Ciharı dü!

— Pencı yek!

— Şeşı se!

—

—

Cezaevinin her günkü uğultusu içinde Berbat'la İzmirli'nin çekişen sesleri iri iri yükseliyordu. Paramparça üstbaşlarıyla içeri girip çıkan Âdembaba'lar kara kuru, sevimsiz şeylerdi. İçlerinden biri arada koğuştan içeri şöyle bir dalıyor, çevresine şöyle bir bakıyor, aradığını bulamamış gibi, tekrar çıkıp gidiyordu. Niçin geliyor, neden gidiyordu? Yer yer ayıp resimler, ayıp sözler yazılı kirli duvarların önlerine serilip yatanlarsa, yarı örtük gözleriyle kimbilir ne düşünerek, bazan saatlerce uzanıyor, acıkıp, susayınca, ya da su dökecekleri geldi mi kalkıyor, koğuştan çıkıyorlardı.

Bir ara koğuş kapısında çok uzun boylu, çok zayıf bir başka Âdembaba belirdi. Heyecanlıydı. Yerinde duramıyordu. İçerisini çabucak gözden geçirdikten sonra, aradığını bulmuş gibi, haykırdı:

— Ahmet kaptaaan!!!

İsmi Kaya Ali olan, bu kırklık adam anırmaya hazır bir eşeğe benziyordu. Herkes ona baktı. Ne vardı? Ne yapacaktı Ahmet kaptanı?

— Ahmet kaptan be!

Kumarcıların arkasındaki duvarın önüne boylu boyunca serilmiş, dirsek keyfi yapan kısa, kalın adamın yumuk gözleri açıldı ilkin, şüpheyile baktı. Granitten yontulmuş çok eski bir Hitit heykeline benziyordu. Hiç acele etmeden, tembel tembel sordu:

— Ne var?

Beriki yerinde duramıyordu:

— Gel, çabuk gel!

— Niye?

— İdareden çağırıyorlar seni!

«Hitit heykeli» yattığı yerden ağır ağır doğruldu. Kocaman, simsiyah bıyığını iri yumruklarının tersiyle sıvazladı. İdareden ne için çağrılabilceğini kestirmeğe çalıştı. Kestiremedi. Hiçbir ilgisi yoktu idaredekilerle. Kumar oynamaz, esrar, afyon kullanmaz, satmazdı da...

Kalktı. Etli, kocaman ayaklarıyla koğuş betonunu kaba kaba çiğniyerek Kaya Ali'nin yanına gitti.

— Ha bu poh yiyecekler ne diye isterler beni?

Kaya Ali'yi ilgilendirmezdi. Başgardıyan meydan yerinde görmüş, «Bana Ahmet kaptanı çağır, çabuk gel-sin!» demişti. Ne bilecekti niye istediğini?

Omuz silkti. Basıp gidecekti. Kaptan'ın kocaman eli omuzbaşından yakaladı:

— Sana sorayım. Ne diye istedi bu poh yiyecek beni?

Kaya Ali'nin silkinen omuzu Kaytan'ın elinden kurtuldu:

— Ne bileyim ben yahu?

— Kim gammazladı?

— Bilmem..

— Bilursun, söylemezsun. Var mı hakkında gammaz?

Artık bu kadarı da çoktu. Ne bilecekti var mı yok mu? Başgardıyan meydan yerinde görmüş, «Kaptanı acele çağır!» demişti. Onu ilgilendirmezdi üst yanı.

Orta kata inilen dolambaçlı taş merdivenin alaca karanlığına hızla giderken söyleniyordu:

— Ne bileyim yahu, ne bileyim ben? Çağır dedi çağırdık. Suç mu işledik? Ben çağırmasam başkasına çağırtırdı. İster git ister gitme!

Kaptan gözlerini oraya, uzun boylu zayıf adamın

kaybolduğu alaca karanlığa dikmiş, görmeden bakıyordu. Unutmuştu. Kaya Ali ya da başkası. Önemli olan, idareden niçin çağrıldığı. Esrar, afyon, bıçak, şu buyla ilgisi olmadıktan başka, acından geberse kimsenin bir şeyini çalmaz, ötekiler gibi izmaritime filân zar atmazdı. İdareden çağrılanlarsa çoğu sefer böyle «boklukları» olanlardı.

Az önce kumarda Berbat'ın tersosuna düşüp tek-mil izmaritlerini yutulan İzmirli, ağhyacak kadar hırs-la yanına gelince, gözlerini merdivenin alaca karanlı-ğından çekti. «Şu Berbat gibi namussuz yok. Bir zarda iflâhımızı kesti. Küstüğüne iyi etmişsin...» diyen ada-ma baktı, görmedi, ya da söylediklerini duymadı. Önem-li olan, karşısındakinin bir zarda iflâhı kesilmesi değil, kendisinin idareden ne için çağrıldığıydı. Sordu:

— İdareye beni kim gammazladı?

İzmirli hiçbir şey anlamamıştı:

— Ne gammazlaması?

— Bilmem. İdareden çağırıyorlarmış.

— Niye?

— Bilmem dedum ya!

— Bir şey mi çaldın?

İrzına söğülmüş gibi hırslandı:

— Kendun mu sandun beni?

— Öyleyse zulacılık yaptın!

— Konuşma karşımda cayıl cayıl!

— Suçun olmasa ne diye çağırırsınlar? Vardır bir bokluğun...

Kaptan öyle bir baktı ki, İzmirli dikiş tutturama-dı. Kaya Alinin az önce kaybolduğu merdivenin alaca karanlığında eridi gitti.

Kaptan hep o kaba Hitit heykelini hatırlatarak di-kiliyor, Başgardıyanın yanına gitmekten çekiniyordu. Azarlanmaktansa kurşun yemeğe razıydı. Öteki koğuş ar-

kadaşları gibi değildi o. Onlar her gün birkaç sefer çağırılırlar, sırasına göre dayak, küfür yer, enselerini kaşıyarak arsız arsız glerlerdi. Ne olacak, iki paralık hırsızlardı alt tarafı. İlerinde cami kurşunu, hattâ tavuk alanlar vardı. Kendisini kim, nasıl bir ttabilirdi onlarla? Kan gütmekten gelmişti o. Yıllarca önce babasını liman kahvesinden çıkarken vuranların amca oğullarını vurmuş, yüzünü olsun tanımadığı babasının öcünü almıştı. Onu hiç kimse «İki paralık hırsızlarla bir tutamazdı!»

Kaya Ali büsbütün telâşlı, tekrar geldi:

— Yahu idareden çağırıyorlar dedik. Başefendi çağırıyor dedik be!

Kımildamadı bile:

— Niye ağırıyorlar?

— Ne bileyim ben? Anam avradım olsun kızıyor, karışmam. Benden söylemesi!

Hırsıla yaklaştı, kolundan çekti:

— Yr hadi!

II

Esmer yüzü her zaman asık Başgardiyan, Rize'de kimi olduğunu sorunca kalın simsiyah kaşları çatıldı, açıldı, çatıldı. Kimi vardı? Hatırlamıyordu ama, vardı galiba, bir şeyi olacaktı. Kim? Uzak, çok uzaklarda kırış kırış bir yüz, yüzler... Kimdi bunlar? Nesi olurlardı? Çok zaman geçmişti, yıllar. Yıllar yılı akılda kalabilir miydi?

— Ha?

Gözlerini Başgardiyanı kaldırdı, baktı, baktı.

— Hatırlamıyor musun?

«Hatırlamıyorum» demeyi kendine yediremediği için:

— Yok kimsem, dedi.

— Hatice Kalender neyin olur ya?

Başgardiyanı uzun uzun baktı. Sahi, nesi olurdu? Anası mı? Anasıydı galiba... Öyle ya, anası. İçini çekti, hafifçe gülümsedi. Sonra birden toparlandı. Ne vardı? Ne olmuştu? Ölmüş müydü yoksa?

Başgardiyanı dehşetle baktı.

Başgardiyan:

— Sana yüz elli lira yollamış! dedi.

Ağır Hitit heykelinde bir sarsılma oldu. İçinde bir ferahlık, yüzünü yalayıp geçen bir sevinç, pırıl pırıl bir silkinme.

— Anam? diye uğundu. Anam? Bana? Bana ha?

Kaya Ali'ye döndü, heyecanla baktı. Geniş göğsü inip inip kalkıyordu. Sonra gözlerini Başgardiya'ya çevirdi. Göz pınarlarında kabaran yaşlar yüzünün derisinden aşağılara yuvarlanırken tekrar uğundu:

— Anacığım, hoy garip anacığım!

Rize'nin uzak, çok uzak köylerinden birinde dokuz mu, on mu yıldır ne, unuttuğu kırış kırış anasını hayalledi.

III

Bu inanılmayacak haberin sevinciyle koğuştan içeri giren Kaya Ali her şeyi heyecanla anlatınca, koğuşta sanki bomba patladı.

Umutsuzluğun damgasını taşıyan kara sarı yüzler Kaya Ali'ye dönmüş, gözler kısılmış, soluklar kesilmiş, Berbat'ın zarları atmak üzere olan kirli eliyse havada kalmıştı. Boru mu bu, yüz elli lira gelmişti Kap-tana!

Tavuk çalmaktan sabıkalı Recep:

— Anasından ha? dedi. Anası vardı demek?

Kaya Ali çıkıştı:

— Vardı tabi, olmaz mı? Niye olmayacakmış? Ana değil, aslan. Aşkolsun. Hangimizin anası yolladı?

Berbat duymuyordu. Eli hâlâ havada, küs oluşuna yanıyor, barışma kapısı tasarlıyordu. Birden efkârlanarak zarları fırlattı, kirli kasketini çıkardı, içi bit dolu başını düşünceli düşünceli kaşırken mırıldandı:

— Bu koğuştan da çıkar gayri...

Kaya Ali heyecanla:

- Ne işi var bu pis koğuştâ? dedi.
- Kendine yatak yorgan da alır!
- Sıcak yemek pişirtir..
- Ben olsam kuru fasulya pişirtirdim!
- Etlî nohuttan şaşma!
- Pilâv, yanında pilâv da olursa..
- Bulgur mu, piring mi?
- İkisi de olabilir.
- Bence, piring olmalı!
-
-

Kaya Ali sinirlenmişti. Cami yapılmadan körler mi diziliyordu? Hele dizilsinler! Başgardiyan onlarla yollamamıştı haberi. Haberi kendi getirmişti, hem de hiç birinin haberi yokken!

Attı:

- Beni yanına alacak!
- Bütün başlar hırsla döndü:

- Niye?
- Meydancı!
- Allah Allah..
- Allah Allahı var mı oğlum? Müjdeyi veren benim!

Uzun bir sessizlik oldu. Müjdeyi verditse çok mu önemliydi?

Tavukçu:

— Terifin arkasından az atıp tutmazdın ama, dedi.

- Siz? Siz ya?
- Müjde vermek çok mu mühim?
- Hiç canım. Başgardiyan seni görmüş sana söylemiş. Bizi görse bize söylerdi!

Kaya Ali partiyi yitireceğini sanarak telâşlandı:

- Cami yapılmadan körler dizildi mi? Size ne olu-

yor? Para onun, keyif onun. Ne karışyorsunuz?

Berbat parladı:

— Tabi karışırlar!

Öyle bakıyordu ki, gık dese davağ: y, y, y, y, y anla-
mıştı. Yuttu ama, mosmor kesildi.

Gene her kaladan bir ses:

Ne karışyorsunuz-muş. Tabi karışırlar. Arka-
daşları değil mi?

— İlç canım.

— Bunca yıl beraber tuz ekmek yedik!

— Kendi yok Allahı var, kumar oynamaz, hırsız-
lık etmez, esrar, afyon dersen...

—

—

Kaya Ali hırsından nerdeyse ağlıyacaktı. Kendini
tuttu tuttu, tutamadı:

— Vay canına be, vay canına be... Hepsı her yan-
dan herifin parasına gözünü dikti be...

Gene Berbat:

— Kes ulan, karışma sen! dedi.

— Niye?

Tavukçu:

— Her gece dertleşiriz onunla biz, dedi. Babasını
öldürenlerin amıca çocuğunu nasıl vurduğunu belki yüz
sefer dinledim.

Bir başkası:

— Ben de, dedi.

— Ben de.

— Ya ben?

— Ben belki bin sefer!

Berbat başka bir fikir attı:

— Onun yerinde olsam, Sölezli'nin koğuşunda ku-
mara otururdum!

Kaya Ali irkildi:

— Niye?

— Niyesi var mı, şeytanım gür oldu da yuttum mu, eh be!

— Ya yutulursan?

— Yutulursam ne değişir? Eski tas eski hamam. Yutarsam ya? Yüz elli olur üç yüz, altı yüz, bin, iki bin, beş bin, on bin, milyon.

Tavukçu:

— Serin gel, dedi.

— Dalgama taş atma Tavukçu!

Gözleri hırsla parlıyordu. Dargınlığa filân boşverse de barışsa, sakalının altına girse, Sölezli'nin koğusunu çekip, ikisi iki yandan otursalar kumara...

Kasketini başına geçirdi:

— Kumara oturmalı bence!

Kaya Ali:

— Oturmaz ki, dedi.

— Sen karışma!

— Ağam değil mi?

— Ağam mı? Ne ağası?

— Basbayağı ağam!

— Ne zamandan beri?

— Sen küs değil miydin, sana ne ağamın parasından

Berbat ana avrat sövdü. Kaya Ali: «Hee ya!» dedi. Sonra artık susmamacasına boşandı:

— Benim ağam o. Beni yanına alacak, meydancı. Yemeğini ben pişireceğim, yatağını ben serip kaldıracam. Yazık değil mi? Sölezli'yle başa mı çıkılır? Herif bir basışta bin, iki bin basıyor. Bir zarda iflâhını keser ağamın...

Berbat öfkeyle karşısına dikildi, göğsünden-itti:

— Ne dırlanıyorsun?

Geriledi:

— Ağama yazık!

— Kessene ulan!

Gık dese kıyametin kopacağını, ağzını burnunu kıracağını biliyordu. Biliyordu ama gene de «Ağama yazık değil mi?» diye mırıldanarak koğuştan çıktı.

Meydan yerinde Kaptan'la karşılaştı. Gözleri gülüyordu Kaptan'ın. Bir kenara çekti:

— Kendine mukayyet ol! dedi.

Kaptan boş gözlerle bakıyordu.

— Duydun mu ağa? Kendine mukayyet ol!

Kısa kalın gövdesiyle hep o Hitit heykelini hatırlatan Kaptan:

— Niye? dedi.

— Niyesi var mı? Dün arkandan atıp tutanlar para kokusunu alınca yüzüne gülüp seni avlamaya hazırlanıyorlar. Mukayyet ol!

Kaptan omuz silkti:

— Kardeş malı ortaklık, da...

Kaya Ali'nin aklı gitti:

— Olur mu Kaptan? Kardeş malı ortaklık olur mu?

Sen aç yatıp kalkarken hangisi bir lokma ekmek verirdiydi? Akıl mı şu? Sen beni dinle.. Yastık alalım. Tencere de alalım. Yemek pişiririz. Sıcak sıcak. Ekmeği doğradın da çal kaşık ettin mi, oooh!

Kaptan duymuyordu. İçinde anası, yıllar yılı Rize'nin bilmem ne köyünde unuttuğu kırış kırış anası...

—akşamları da çay kaynatırız. Cıgaraları da yaktık mı... Sen benim ağam olursun. Ser ulan Kaya Ali yatağımı dersin. Peki ağa der fırlarım. Git bakkaldan et al, sovan al, aptesaneye ibriğimi götür dersin, ben ikiletmem, bir'de. Bulaşıklarını yıkarım, çamaşırını yıkarım, sırtını keselerim hamamda. Parayı alırken söyle Başgardıya... seni efendi koğuşuna versin. Pa'ran var, sen de bir efendisiz. Neyin eksik onlardan? Haa,

de ki, Kaya Ali'yi de yanıma meydancı alacağım, de e mi?

Kaptan cevap vermedi, yürüdü. Upuzun boyuyla Kaya Ali de peşinde. Kısım kapılarının açıldığı meydanyeri'ni, kirli beton merdivenleri, üçer beşer volta vurulan yarı karanlık dehlizleri geçip 72'nci koğuştan içeri girdiler. Âdembaba'lar sanki bunu bekliyorlardı, çeviriverdiler:

- Gözün aydın Kaptan!
- Kaptan gözün aydın!
- Yaşsa Kaptan!
- Demek parayı anan salmış?
- Anası salmış tabi..
- Gördün mü anayı?
- Ana dediğin böyle olur işte...
- Parayı aldın mı Kaptan?
- Almadın mı daha?
- Ne zaman?
- Yarın mı?
- Yaşadın ha. İşin iş!
- Şöyle etli bir yimek yap da sıcak sıcak yi gay-

ri...

- Ben olsam cıgaraya kuvvet verirdim...
- Akıl mı şu?
- Niye? Ne varmış aklımda? Beğenmedin mi?
- Beğenmedim tabii... Sağlamca bir yatak, yor-

gan almak dururken...

—

—

Kaptan hâlâ ıslak kirpikleri gerisindeki anasını düşünüyordu: Yıllarca önce, babasını kan gütme yüzünden rıhtım kahvesinde vurdukları günün gecesini kara haber tez ulaşmış, evi ciğerinden yakmıştı. Anası o zaman kırış kırış değildi. Gergin yüzü, iri kara gözleri

vardı. Bu gözler günler, haftalar, aylar, yıllar geçtikçe sönükleşmiş, gergin yüz oluk oluk kırışmıştı. Kırışmıştı ama, bir günden bir güne «Babanı öldürenleri unut, onları Allah'a havale et. Baban gibi seni de kaybetmek istemem. Beni bu yeryüzünde sahipsiz bırakma!» dememiş, tam tersi, «Babanın kanını yerde korsan sütüm haram olsun. Öte dünya'da iki elim yakanda!» diye kışkırtmıştı.

Bütün bunlar kaptanın kafasından hızla geçti.

Babasının kanını yerde komamıştı. Bir gece, soğuk bir gece takasının içinde gocuğuna sıkı sıkıya sarınarak oturmuş cıgara içerken kahvecinin çırağı küçük Hasan gelmiş, haberi vermişti. Babasının kanını dökenlerin amca oğulları kahvedeydiler, sarhoştular, iskemlelerinde doğru dürüst oturamıyorlardı. Bu kadarı yetirdi. Yıllar yılı belinden ayırmadığı tabancasını eline aldı, savrulan rüzgâra aldırmadan kahveye girdi. Küçük bir gemici feneriyle küfür, arkasından dört el tabanca patladı. İskemlesinde oturamayan sarhoşlar yuvarlandılar. Kahve karıştı. O, bütün bunları gerilerde bırakıp, alınmış bir öcün ılık neşesiyle rüzgârlı sokaklardan koşarak karakola geldi. Sorgu, mahkeme, muhakeme, sonra da kocaman demir kapısıyla hapisane..

İçini çekerek dalgınlığından kurtuldu. Döndü, bir kenardan imrentiyle kendisine bakan, bakmakta olan Berbat'ı gördü. Bakışlar birbirinden uzun zaman ayrılmadı. Dosttular, ne de olsa dost, felâket arkadaşı. Gitmek, elini ilkin uzatıp barışmak kendine düşerdi. Gitti. O giderken Berbat daha atik davranıp ondan önce geldi ona. Yalın ayaklarla 72'nci koğuşun betonuna kuvvetle basan babayiğit iki felâket arkadaşı heyecanla sarılıp öpüştüler.

Sonra ayrıldılar. İkisinin gözlerinde de alev alev sevinç, barışın mutlu sevinci. Berbat:

— Gözün aydın! dedi.

Kaptan sevinçle cevapladı:

— Ol aydınluk içinde...

Kaya Ali'den başka koğuşun öteki Âdembabaları da sevinmişlerdi bu barışa. Kaptan'la konuştuğu zamanlar Berbat o kadar insafsız olmaz, izmaritlerini kapmaz, zar atarken bozulup ana avrat sövmezdi. Yalnız Kaya Ali... Kızıyordu, içi içini yiyordu. Sanki anasından para geldiği müjdesini o vermişti, o kara ayaklı Berbat!

— Bana ne, diye homurdandı. Ben de ona ağıam demem, yatağını sermem, bulaşığını, çamaşırını yıkamam, hamama gitse bile sırtını keselemem!

IV

72'nci koğuş, bütün cezaevlerinde olduğu gibi cezaevlerinin en yoksul, yoksul olduğu için de en pis koğuşuydu. Buranın insanları ayağa kalkmış birer solucandılar. Devlet baba her hükümlü gibi onlara da günde kara birer tayın veriyordu. Bazan kupkuru, bazan fırından yeni çıkmış ama, her zaman çamurdan farksız.

Sabahları pis çuvallarla getirilip koğuş ortasında teker teker dağıtılan bu tayınlar yirmi dört saatlik besinleriydi. Sabah kahvaltısı, öğle akşam yemekleri bu tayından ibaret olduğu gibi, hamam, traş, cıgara paraları da bu kara tayının içindeydi. İster yesin, ister tatsınlar!

Satarlardı çokluk. Hem de bir, beş değil, altı ay, bir yıllığını birden, kirli bir beş liralığa. Koca yılın üç yüz altmış beş tayını karşılığında alınan beş liranın üstüne kırk beş kuruş daha eklenmeliydi ki bir kilo kesme şeker alınsın.

Dünya'da savaş vardı. Motörlü Alman birlikleri yıldırım hızıyla Avrupa'yı altüst ediyordu. Yollar, sınırlar

kaplanmış, dışardan içeriye ek bir şeyler gelmiyor, memleket kendini güç besliyordu. Ekmek karneye binmişti. Cezaevinde şekerin topağı beş kuruşa satılıyordu. Âdembaba'lar ekmek ticareti yapan bezirgânlara sattıkları ekmeğin kirli beş liralığıyla koşuyorlardı kumar postlarına. Beş, on olabilir, yirmi olabilir, arapları gülerse, elli, yüz, beş yüz olabilirdi. Olmuyordu ama. Çok değil birkaç zarda iflâhları kesilip, enselerini kaşıyarak dönüyorlardı 72'nci koğuşa. Artık koca bir yıl tek tayın almamacasına yaşıyacaklardır. Hiçbir yerden hiçbir gelirleri olmadığı gibi, umutları da yoktur. Aç açına yaşıyacaklardır. Görünüşe göre böyle olması lâzımdır ama, olur mu? Olabilir mi? Canlıdırlar, delinmiş bir boğazları vardır, yaşıyacaklardır. Yaşamalarının yurda, ulusa herhangi bir faydası olup olmadığını düşünmeden, yurdu, ulusu hatırlarından geçirmeden, bir bit, bir solucan, bir hamam böceği, herhangi bir tek hücreli gibi, bir yosun gibi yaşıyacaklardır yaşayabildikleri yere kadar. Bunun için de, cezaevinin alacakaranlık dehlizlerinde korkak, haysiyetsiz, rezil, kepaze birer gölge, birer insan iskeleti halinde dolaşır, sahipsiz bir tencere, bir kenara bırakılmış bir parça ekmek, süprüntü tenekelerine atılmış zeytin çekirdekleri, kokmuş yiyecekler kollanır. Arada, küçüçük maltızlardan biri üzerinde kaynıyan bir tencereye usulcacık sokulunarak kaşla göz arasında kapak kaldırılır, içleri kir dolu uzun tırnaklı el kaynıyan yemeği şöyle bir karıştırır, ya bir avuç fasulya, ya da kocaman bir et parçası kapıldığı gibi, zayıf bacakların olanca gücüyle dehlizin alaca karanlığında silinip gidilir.

Arada bir yakalanılır da. O zaman ana avrat, din iman sövülerek tekme, tokat yerlerde yuvarlanılır, kafa yarılır, göz şişer. Şişer ama, o kadar. Tekme yemiş köpek haysiyetsizliğiyle dehlizin köşesi dönülüp de 72'-

nci koğuşa gelindi mi, her şey unutulur.

Ahmet Kaptan bunlardan değildi, olmamıştı da. Yıllar yılı mapusane köşelerinde unutulup da yolu Âdembaba'ların arasına düştüğü zaman çevresini pek yadırgamamakla beraber, onlara benzememeğe çalışmıştı. Gündüzleri koğuş betonunda izmaritime zar atıldığı, bu yüzden korkunç küfürlerin kirli duvarlarda yankılar yaptığı sıralar o, bu küfürleri işitmemek için ya cezaevinin en تنها bir köşesine çekilir, ya da boş çimento torbalarından ibaret yatağında uyurdu.

Sessizliği seviyordu o. Sessizliği, yalnızlığı... Dalgasına taş atılmamalıydı. Bunun için de bütün gün koş oraya, koş buraya yorgun düşen Âdembaba'ların uykuya geçmesini beklemek lâzımdı. Seviyordu geceleri. İlle kuvvetli Ayın Dünya'yı gündüze çevirdiği geceleri... Böyle gecelerde o durgun, o ağzından söz çıkmayan Hitit heykeli öylesine dile gelir, kendi kendine öylesine coşardı ki...

En sevdiği yer cezaevi bahçesinin bir kenarındaki kadın tutukluların barındırıldığı kırmızı kiremitli eve bakan koğuş penceresiydi. Millet uyumuş, yukarıda da Ay varsa pencereye çıkıp oturur, kalın bilekli kollarını demirlere geçirir, başlardı.

Allah vardı. Kara gün kararıp gitmezdi. Günün birinde herhalde bir sebep halkolacak, mapusane kapıları açılacak, babalar, sevgililer, oğullar sıllarına kavuşacaklardı. Yıllar yılı hiçbir haber çıkmadığı için, anasını ölmüş sanıyordu. Anası öldüğüne göre, sılasında bekliyen yeni yoktu. Mapustan çıkınca köyüne değil, oynak, hırçın denizinden ekmeğini kazandığı memlekete gidecek, babasını vurdukları, sonra da kendisinin dört kurşunla öcünü aldığı liman kahvesinde eski patronunu bulacak, başlayacaktı ekmek, ekmekten artarsa rakı parasını kazanmıya. Ama bu sefer yalnız ekmek, yalnız rakı para-

sı değil, allı, morlu, sarılı entarilerini de düşüneceği bir Ayşe, bir Fatma, bir Sultan, ya da adı ne olursa olsun, güzel bir sevgilinin çaresine bakacaktı. Ona topaç gibi oğlanlar doğurup, yemeğini pişirecek, çeşmeden suyunu taşıyacak, akşamları da koynuna girecek bu sevgili çirkin, hattâ bir gözü kör de olabilirdi. Yeter ki ona topaç gibi, babalarının kanını yerde komıyacak, yürekli oğlanlar doğursun!

Yüzelli lirayla koğuşa girince Âdembaba'lar açlığı, yalnızlığı, umutsuzluğu taşıdıkları gözleriyle çevresini sardılar. Bir kap sıcak yemek, birer paket cigara, ya da hiç olmazsa beşer onar kuruş da vermez miydi?

Kaptan:

— Kardaş malı ortaklık! dedi, kaynatalum bir tencere fasulya, doyuralım karınlarımızı!

Âdembaba'lar bu kadarını ummamışlardı. Sevinçten çılgına döndüler:

— Yaşsa Kaptan, yaşsa!

— Var ol. Allah gönlüne göre versin!

— Gördün mü adamı?

— Ulan ne adammış be!

— Adamın koçu... Demek bize tencere kaynatacak?

Koğuş bayram yapıyordu. Bayram ne kelime, bayramlarda bile alışılmamış bir hava esiyordu. Kucaklaşıp öpüşenler, sevinçten ağlayanlar...

Kaptan, bir kenarda boynu bükük dikilen Kaya Ali'yi de unutmadı:

— Ol meydancum!

Kaya Ali koştu heyecanla sordu:

— Bu koğuştan da çıkacak mıyız?

— Hayır. Kalacağuz burada!

— İyi amma Kaptan...

— Kalacağuz burda deyrum sa!

Berbat yanbaşındaydı; daha şimdiden sağ kolu olmuşçasına... Kaptan'ı savunmak için Kaya Ali'ye çıkıştı:

— Ağa ne derse o olur!

Beriki homurdandı:

— Sana ne?

— Aslını yitirene haramzade derler aslanım!

— Müjdeyi ağama sen vermedin ya!

— Ben diyorum bayram haftası, sen diyorsun mangal tahtası!

— Mangal tahtası sensin. Ağam senin sözüne uyup kumar oynamıyacak işte!

Berbat esash bir tekmeye hazırlanıyordu ki, Kaptan araya girdi

— Dolaş kısımları, bul iyi bir döşek. Alacağum satın...

Berbat pekiştirdi:

— Bütün kısımları dolaş ha!

— Dolaşırım, dolaşmam... Sana ne?

— Ulan bana bak...

— Ne var?

— Kaptanın meydancısı oldun diye ses çıkarmıyorum, ben gene o eski Berbat'ım ha!

Kaya Ali «Olursan ol!» diye karşılık verdi, koğuştan fırladı. Merdiveni rüzgâr gibi inerken bağırmağa başladı:

— Döşek sataaan, haniye iyi bir döşek sataaaan!!

Başkalarının öteberisini satar, sahibinin o sıra boş bıraktığı tenceresinden yiyecek avuçlar, çöp tenekesi kollar görmiye alıştıkları Kaya Ali'nin satın almak için döşek arayışına şaşılıyordu.

— Ne o Kaya Ali? Döşek mi alacaksın?

Ciddî ciddî:

— Tabii, dedi, ne var?

- Yaşa be!
- Yaşaymış. Var mı? Varsa söyleyin!
- Para peşin amma.
- Para peşin korkmayın...

Gülüştüler, kızdı:

- Ne gülüyorsunuz? Parasıyla değil mi?
- Para kim, sen kim ulan?
- Ben kendime almıyorum ki...
- Ya?
- Ağama!
- Ağan kim?

Göğsünü gere gere:

- Ahmet Kaptan! dedi.

Bu sefer kâhkahalarla güldüler. Daha beter kızdı:

- Ne gülüyorsunuz yahu? Oyuncağınız mı var sizin?

- Ulan ha sen, ha o. Çingene evinde musandıra!
- Hadi be siz de... Ağamın yüz elli lirası geldi bugüne bugün!

- Nerden?
- Anasından.

O zaman işin rengi değişti. Satılık döşekler gösterildi, değerlerinin çok üstünde fiyatlar istendi. Kaya Ali gözüne kestirdiği bir döşek, bir yastık, bir yorgandan ağasına söz açtı. Kaptan, Berbat'a döndü:

- Ne dersun?
- Gidip bakalım ağa!

Gidip baktılar. Şimdiye kadar yatak, yorgan satın almadıkları için, fiyat üzerine pek fikirleri yoktu. Kaptan karışmadı pazarlığa. Berbat'la Kaya Ali çekişerek pazarlığı yaptılar:

- Ver şu elini, ver şu elini de bitirelim şu işi!
- Ağamızın parası uğurludur, ziyan etmezsini!
- Doğru ama, idare etmez. Ben beş lira ineyim, siz

beş lira çıkın, bitsin!

Kaptan kısa kesmek için:

— Peki, dedi. Kabul!

Para verilip alındı. Kaya Ali yatakla ötekileri eski bir iplik çula sardı, çevik bir hamleyle omuzuna vurdu, yolu tuttu:

— Haaydi bakalım, destuuuur!

72'nci koğuşa yatakla yorganın girişi hayli cüm-büşlü oldu. Berbat, Âdembaba'ların pis kalabalığını yararak bağırdı:

— Açılın ulan, yatak geliyor!

Koğuşun yıllar yılı unuttuğu şeydi. Geri çekilindi, yol açıldı. Kenarları mosmor yuvalarında derinlere kaçmış fersiz gözlerin imrenen bakışları yatağa dikilmişti.

Yatağın başköşeye serilmesi gerekiyordu. Gerekiyordu ama, başköşede koğuş gediklilerinden Kenan'ın boş çimento torbasından yatağı vardı.

Kaptan:

— Sesleyin gelsun. Edelûm razî! dedi.

Berbat hayretle baktı:

— Niye?

— Bu köşe onun!

Berbat cevap vermedi. Kenan'ın çimento torbasını kulağından tuttuğu gibi fırlattı:

— Bu köşe onunmuş. Babasından mı kalmış pezevengin oğlunun?

Kaya Ali'ye emretti:

— İndir lan yatağı...

Kaya Ali'nin suratı asıldı:

— Lan değilim ben.

— Nesin ya?

— Ağamın meydancısı!

Doğru, dosdoğru bir sözdü. O artık serseri değil,

çalışkan, Kaptan'ın yanında çalışan namuslu bir insandı. Berbat'ın susuşundan kendisine hak verildiğini sanarak ekledi:

— Bir daha sözünü tartarak söyle!

Yatağı omuzundan yavaşça indirdi. Çulu serer, yatağı yerleştirip düzeltirken öyle ciddiymi ki...

Nerdense çıkıp gelen İzmirli Kenan:

— Yahu Berbat, yatağımı ne diye attın yerinden, dedi. İnsanlık öldü mü yahu? Kaldır dediniz de kaldırmadım mı? Kaptan için canımı bile veririm. Herkesin de kendine göre bir şerefi var!

Berbat şöyle bir baktı:

— Yenir mi o dediğin?

— Şerefi var tabi. Âdembaba olduksa, Allah bu arkadaş...

— Fazla konuşma!

İzmirli kocakafa Kenan homurdanarak çimento torbasını aldı, başka yer aramaya gitti. Ahmet Kaptan acımişti. Hazırladığı yirmi beş kuruşu Berbat'la ötekilere göstermeden götürdü Kenan'ın avucuna sıkıştırdı. Kenan böyle şeyleri çoktan unutmuştu. Şaşırdı, yadırgadı ilkin, sonra etekleri zil çalarak Kaptan'ın boynuna sarıldı:

— Kaptan, Ahmet Kaptan... sen yok musun hani... Gözleri yaşarmıştı.

Kaptan, boynuna dolanan elleri çekti:

— Patırdı etme!

Berbat'a usulcacık baktı. Kenan da bunun ne demek olduğunu anlamıştı ama, iş işten geçmiş, Berbat çakmıştı durumu. Yanlarına geldi:

— Yapma Kaptan, dedi, alıştırma bu serserileri Allah aşkına!

Kaptan kısa kesmek istedi:

— Boşver.

— Boşver ama, başa çıkamazsın sonra. Bunlara elini veren kolunu alamaz!

— Boşver dedum ya...

— Bunlar Allahın cebinden Peygamberi çalarlar. Bir sefer alıştılar mı bitti. Sendeki yürek zaten muhallebi, boyunlarını büktüler de başladılar mı ağlamaya dayanamazsın. Bırak, Allahın acımadığına sen mi acıyacaksın? Elimizdeki parayı çarçur etmiyelim...

Kaya Ali'nin başköşeye sermekte olduğu yatağın yanına geldiler.

— Bunlar analarını boyar da babalarına satarlar! Kaya Ali'ye çıkıştı:

— Kabartsana yatağı lan!

Kaya Ali sertçe döndü:

— Ben lan değilim!

— Nesin ya?

— Muhtar oğluyum.

— Mezar taşıyla öğünmeyi boşver!

— Seni alâkadar etmez. Ağam kabart desin kabartayım. Kabartayım mı ağa?

Kaptan başını salladı. Ancak bunun üzerine başladı kabartmaya. Çeyrek saat kan tere bata çıka uğraştığı halde yatak bir türlü kabarmadı. Hâlis yün yerine birtakım paçavralarla ne idüğü belirsiz kırıklar, kabarmak şöyle dursun, uğraştıkça büsbütün topaklanıyordu. Yatağın hiçbir zaman kabarmıyacağını oradaki herkes de bildikleri halde bozuntuya vermiyorlardı. Bozuntuya verip de hâlis yün olmadığını mı açıklıyacaktı?

Berbat gene emretti:

— Yeter, kabardı!

Kaya Ali bu sefer alınmadı:

— Kabardı ki kabardı... dedi. Helâl olsun.-Doğrusu iyi yatakmış...

Sağdan soldan başladılar:

— İyi yatak. Helâl olsun aldığı para!

— Yünü halis yün olmasa kabarmazdı...

— Kabarır mı?

— Yumruk yumruk düğümlenirdi...

— İnsan parayı paraya vermeli araya değil...

— Doğru.

Kaptan memnundu. Yatağının beğenilmesi koltuklarını kabartmıştı. Elini cebine atarken, Berbat sordu:

— Ne o gene?

Kaptan biraz geç:

— Alalum mangal, çaydanlık, tencere... dedi.

Berbat şöyle bir düşündü. Kaptan'ın elini tuttu:

— Para sonra... Gel buraya Kaya Ali!

Kaya Ali gelmedi. Az ilerden dik dik bakıyordu. Ağası oymuş gibi, amma da kumanda ediyordu ha!

— Gelsene lan burya!

Ellerini belinden indirdi:

— Ne var?

— Koğuşları dolaş, iyi bir mangal, iyi bir çaydanlık, iyi bir de tencere bul, gel haber ver, satın alacağız!

Kaya Ali Kaptan'a döndü:

— Ne diyon ağa, gidiyim mi?

Kaptan başını sallarken Berbat öyle bir baktı ki, Kaya Ali fırladı. Tavuk hırsızı Recep arkasından:

— Cık cık cık... yaptı. Ne vükelâ (*) adam yahu... Ulan sana ne emrediyorlarsa onu yap! Ağalar, başka bir şey lâzımsa beni de savın, ben de giderim...

Başkaları da atıldılar:

— Ben de giderim, beni de savın!

— Hep gideriz. Yeter ki emredin.

(*) Ukulâ demek istiyor.

Tavukçu:

— Kaya Ali maldan anlamaz... dedi, doğru değil mi Fitol?

Upuzun, sipsivri Fitol:

— Ne anlıyacak? dedi. Gezdiği Antep, yediği pekmez!

— Eline para teslim etmeyin...

— Niye?

— Gözden sürmeyi çeker dinime imanıma...

Berbat güldü:

— Hanginiz çekmezsınız itoğlu itler? Yankesiciler, karmanyolacılar!

Tavukçu kışkırttı:

— Dızdızcılar di, di âbi di...

Berbat, iki gün öncesine kadar izmaritime zar atan, ötekiler gibi çöp tenekelerini altüst eden, ot othyan Berbat değildi artık. Yüz elli liralık birinin en yakın arkadaşı, sağ koluydu!

İş buyurulmasını bekliyen Âdembaba'lara şöyle bir baktı, hiçbirini gözü tutmadı. Kaptan'ı bir kenara çekerek:

— Bu serserilere güvenilmez! dedi. Ne yapmak niyetindeysen açıl bana, ona göre karar verelim!

Kaptan kısaca anlattı:

— Tencere kaynatacağım, çay pişireceğüm... Sebilullah sebil!

— Sonra?

Ne sonra? Sebilullah sebildi işte. Yesindi Âdembaba'lar. Kardaş malı ortaklık değil miydi?

Berbat'a kalsa, gereği yoktu. Bu kadar masraf boşuna olacaktı. Hem ne anlardı Âdembaba'lar bundan? En iyisi, gitsinlerdi ikinci kısımdaki aşçı Çorbacı'ya, doyursunlardı karınlarını... Kaptan direnince uymak zorunda kaldı:

— İyi ya... Ne pişireceğiz?

— Kuru fasulya!

Berbat'ın ağzı sulandı. Sıcak sıcak tüten yağlı suyunda et parçalarının yüzdüğü bir tencere kuru fasulya! Aylardır sıcak yemek yüzü görmemişti. Yumuşacık bir somunun taze içini kuru fasulyanın yağlı suyuna banıp ağzına atışını tasarladı. Ağzı yeniden sulandı. Koğuş betonuna sulu sulu tükürdükten sonra:

— Ver parayı! dedi. Gel buraya Tavukçu. Git bak-kala, yarım kilo fasulya, iki yüz elli gram kuş başı et...

Kaptan düzeltti:

— Et olsun yarım kilo!

Berbat tınmadı:

— Sen dediğimi dinle: Yarım kilo fasulya, iki yüz elli gram et al gel. Ama bak, fasulya pişgel olsun!

Kenan:

— Sovan? dedi, sovan lâzım değil mi?

— Tuz da, tuz da...

— Salça? Salçasız ne tadı olur?

— Kırmızı biberi unuttunuz!

Berbat parladı:

— Kesin lan haybeciler! Salça, kırmızı biber... Lokanta mı bura? Babanızın evi mi yoksa?

Tavukçu hemen destekledi:

— Hiç canım. Babamızın evi değil ya!!

İsmarlananları almak üzere Tavukçu, elinde bütün bir beş liralık, koğuştan fırlarken kapıda İzmirli Kenan'a rastladı. Durup da onunla çene yarıştıracak değildi ya. Elinde kocaman bir beş liralık vardı. Elinde bir beş liralık olansa Âdembaba sayılmazdı. Sayılmayınca da...

İzmirli yolunu kesti:

— Nereye lan?

Tavukçu ciddi:

- İŝim var, dedi.
- Ne işin var?
- Sana ne?
- Bir yerden bi şey çalmıya mı yoksa?
- Ben sen değilim!
- Ne zamandan beri?

Cevap vermiye lüzum görmedi, hızla uzaklaştı ama, kafası kocaman bir mukavva kutuya benzeyen İzmirli peşini bırakmadı. Birlikte merdivenier inip, alacakaranlık dehlizden geçtikten sonra cezaevinin sokağa açılan büyük demir kapısına geldiler. Cezaevi bakkalı bu demir kapının yanındaydı.

Kenan, Tavukçu'nun elindeki beşliği görünce şaştı:

- Nerden aldın onu lan? Ekmek mi sattın?
- Ne ekmek satması?
- Nerden aldın ya?
- Ağam verdi!
- Sana mı? Niye?

Anlattı çaresiz. İzmirli sevindi. Demek bu akşam Kaptan ziyafet çekecekti?

- Ben de yer miyim? Bana da yedirir misiniz?
- Hepimiz yiyeceğiz.
- Yaŝasın Kaptan... Ulan tam adam be! Hani biliyor musun, yanında sıcak ekmek de olmalı ki...
- Olacak.
- Kuru sovan?
- Kuru sovan da.

İzmirli, kocaman kafasıyla yerinde hopladı.

— Sovana bir yumruk, çıkar cücüğünü, bas tuza, at ağzına... Fasulyaya salça da alacak mısın?

- Salçasız ne tadı olur!
- Kırmızı biber?

Yanlarına bir gardiyan sokuldu:

— Hadi koğuşunuza ulan serseriler!

Tavukçu dikildi:

— Koğuşumuza mı? Serseri mi? Kim serseri be?

Gardiyan:

— Siz! dedi. Sizden başka kim olabilir?

İkisi birden dikildi:

— Biz serseri değiliz!

— Ya?

— Değiliz tabi. Bak!

Tavukçu beş liralığı salladı.

Gardiyan:

— Ooo... dedi, maşallah!

— Tabi ya.

— Ne alacaksınız beş lirayla?

— Öteberi, yiyinti.

— Ne yiyintisi?

— Kuru fasulya, et, sovan, salça, kırmızı biber...

Gardiyanın aklına başka bir şey geldi, sordu:

— Nerden aldınız o parayı?

Tavukçu tersledi:

— Nerden aldıkça aldık!

— Çaldınız mı yoksa?

— Çaldık evet...

— Bombası patlarsa karışmam sonra?

— N'aparsın?

— Kırarım kemiklerinizi!

— Bombası patlarsa kır!

Demir kapının öbür yanına bakkal gelmişti. Tavukçu öteberileri isterken, gardiyan İzmirliyi çekti:

— Nerden aldı parayı o serseri?

İzmirli:

— Ağamız verdi... dedi.

— Ağanız kim?

— Ahmet Kaptan.

— Şu, Rizeli mi? Nerden bulmuş o?

— Ne bulması? Anası gönderdi!

— Ne kadar?

— Yüz elli lira. Ağamız gibi var mı?

Konuşulanlara kulak veren Tavukçu lâfa karıştı:

— Ağamız kendine yatak bile aldı!

— Sonra?

İzmirli:

— Sonra... akşama fasulya yemeği yiyeceğiz!

Gardiyan güldü.

Tavukçu ekledi:

— Çay da içeceğiz...

— Bizim ağamız gibi var mı? İstemedem yirmi beş kuruş verdi bana!

Tavukçu bilmiyordu bunu. Merakla sordu:

— Yirmi beşliği ne yaptın?

İzmirli, gardiyanın yanında söylemek istemedi ne yaptığını.

Beriki boyuna üsteliyordu:

— Ha? Ne yaptın? Benden saklıyor musun? Saklıyorsun demek? Kabahat bende ki seni peşime takıp buraya getirdim. Söyle ne yaptın?

Gardiyan uzaklaşınca anlattı:

— Yutuldum. Peşin yuttum yuttum, yüz elli kuruş oldu. Kalksam iyiymi. Kalkmadım. Derken bir ter-so...

Tavukçu kırıgırıgırı tekrarladı:

— Demek istemedem verdi?

— İstemedem, şerefsizim...

— Bana verse, belki ben de kumara oturdum ama, yüz elli yutuñca kalkardım. İnsan yüz elli kuruş kazanınca kalkmaz mı?

— Daha kazanırım belki diye...

— İnsanda bir kuvvet olmalı, Allahtan. Kumara

oturdu mu hep kazanmalı. Yüz lira mı bastılar, bir zarda almalı. Bin lira mı, onu'da!

— O zaman hiç kimse oynamaz ki!

— Daha iyi.

— Niye?

— Yuttukların sende kalır!

Demir kapının öte yanında bakkalın kalın sesi duyulunca Tavukçu koştu, ısmarladığı öteberiyi aldı. Az önce geldikleri dehlizlerin alacakaranlığından geçip, indikleri merdivenleri çıkarak 72'nci koğuşa döndüler. Berbat ellerinden aldı ısmarlananları.

Tavukçu'nun aklı, istemeden verilen yirmi beşlikteydi. Berbat'a göstermeden Kaptan'a sokuldu, bir çırpıda anlattı:

— İzmirli'ye istemeden yirmi beş kuruş vermişsin. Gitmiş kumarda yutulmuş. Onun yerinde ben olmalıyım ki...

Kaptan anlamıştı:

— Ne yapardın? dedi.

— Ne mi yapardım? Saklarım ağa. Ağamın yadigarı. İnsan gider de kumarda yutulur mu? Ayıp değil mi?

Cevap vermedi Kaptan. Yeni bir yirmi beşlik çıkarıp avucuna sıkıştırdı Tavukçu'nun. Tavukçu oralarda bir iki dolandıktan sonra usulcacık dışarı kayd.

Yüz elli kuruş yutunca kalkacaktı. İzmirli miydi o?

V

Dışarda kuvvetli şubat fırtınası aysız, yıldızsız karanlıkları soğuk soğuk döğerken, 72'nci koğuşun tahtakurusu ezilmekten kan içinde kalmış duvarları mangaldaki kömür ateşinin marsık kokulu sıcağıyla yavaş yavaş ısınyordu. Üzerinde kocaman fasulya tencerесinin keyifli dumanlar salarak kaynadığı mangal, koğuşun tam ortasındaıdı. Âdembabalar çevrelenmişlerdi mangala. Fasulyanın sıcak kokusuyla geçmişі, geçmişin baba evini hayalliyorlardı. Kara kuru yüzler ateşin hafif pembesiyle boyanmıştı. Bekliyorlardı. Bir türlü pişmek bilmiyen fasulyanın pişip yeneceğı sırayı bekliyorlardı. Kocaman tencerenin yağlı suyu içindeki et parçaları sanki kafalarında çalkalanıyor, boyuna yutkunmaktan hal oluyorlardı. Gece yarısına doğru gözler büsbütün yumuldu, uzaaak, çok uzaklarda kalan baba evleri fasulya tencerесinden yayılan kokuyla öne geldi. Artık 72'nci koğuş silinmişti. Dışardaki şubat fırtınası kim bilir hangi çocukluk yılının aysız, yıldızsız karanlıklarını dövmekte, sımsıkı kâğıtlanmış camlara yüklenerek harap evi sarsmaktadır.

Babanın gözünde gözlük, beyaz gecelik entarisiyle takkesi. Okuduğu kitabın başından kalkıp yere serili sofra bezinin kenarına oturmuş, hâlâ mutfakta bir şeylerle uğraşan karısına sëslenir:

— Hanım!

Annenin ince sesi cevaplar:

— Buyuur!

— Yemek gelmiyecek mi hâlâ?

— Geldi geldi...

Anne kuru fasulya tenceresiyle mutfaktan geledur-sun, abla, kınalı elleriyle ekmeği dilimlemeğe başlar. Sonra gelir fasulya, ortaya konur. Kaşıklar besmeleyle daldırılır tencereye, iştahlı bir ağız şapırtısı evi doldurur.

Berbat'ın kalın sesi hayalleri dağıttı:

— Fasulya pişti!

Artık baba evi silinmiş, 72'nci koğuşla tozlanmış-tır. Dışarda kendini yerden yere vuran şubat fırtınası.

Tencere mangaldan indirildi. Berbat, kocaman eliyle kapağı açtı. Yemeğin bol, çok daha sıcak kokusuyla yeni baştan sarsıldılar. Pırıl pırıl gözler tencerede. Yemeğin salça, kırmızı biberle kızarmış suyunda yüzen et parçaları. Herkes gözünü etlere dikmiş. Hiç kimse gözünü diktiği eti başkasına kaptırmak niyetinde değil. Bunu düşünmek bile istemiyorlar. Ama Berbat bırakmaz ki. Namussuz, yırtıcı kuş gibi atılır etlere!

Somunlar parçalanıp dağıtıldı. Dört kaşık atıldı ortaya. Ahmet Kaptan'la Berbat'ın ayrı kaşıkları vardı. Geriye kalanlar nöbetleşe idare edeceklerdi. Olur muydu? İdare edilebilir miydi? Kaşığın sapı avuç içinde sıkılmadıkça çiğnenen lokmaların tadı mı olurdu?

Dizler üzerine oturulmuş, marş marş komutu beklenircesine alestaydılar. Açlıktan takatlar kesilmiş, bir

deri bir kemik kalınmış, yüzler büsbütün kurumuş, nefesler titriyordu. İş artık Berbat'tan da çıkmıştır. Komut Kaptan'da. Hâlâ ne bekliyor? Niçin «Başla» demiyor, peşin kendi başlayıp yolu açmıyordu?

Hitit heykeli gözlerini yummuş, pıtırdayan dudaklariyle, yarıbuçuk bildiği bir duayı okuyor, bugünleri gösteren Rabbine «Hamdü-senâ»da bulunuyordu.

Ööööö, öf. Ne zordu beklemek!

Dudakların kımıltısı ağır ağır durdu, yarı örtük gözler yavaş yavaş açıldı. Elini ağır ağır uzattı, ilkin ekmeğinden kopardığı lokmayı ağzına attı, sonra yapıştı kaşığının sapına, başladı.

Ok yaydan çıkmış. «Marş marş» komutu verilmişti. O kadar insanın elinde dört kaşık, başdöndürücü bir hızla dolaşüyor, iştahlı, korkunçcasına iştahlı bir ağız şapırtısı 72'nci koğuştı dolduruyordu.

Çeyrek saatte somunlarla tencere dolusu fasulya sömürülmüştü. Uzun tırnaklı, pis eller tenrerenin içini sıyırdı, tencerenin bakırı uzun uzun yalandı hattâ.

Kaptan, çocuklarının iştahlı yeyişlerinden haz, haz da değil, gurur duyan bir babaydı sanki. Kaba Hitit yüzüyle gülümsüyordu.

Berbat, hâlâ elden ele dolaşan tensereyi çekip aldı:

— Hergeleler! Tencereyi de mi yiyeceksiniz?

Ahmet Kaptan ortaya üç paket Köylü cıgarası attı, Kaya Ali'ye kalın sesiyle emretti:

— Oturt çaydanlığı!

Çaydanlık oturtuldu, mangalın çevresi yeniden alındı.

Kaya Ali:

— Allah aġamıza ömürler versin! dedi.

Âdembaba'ların tok sesi gürledi:

— Amiiin!!

Kaşla göz arasında paketlerden dört beş cıgara araklayıp pantolonunun cebine yerleştiren İzmirli:

— Ağamız gibi ağa var mı? dedi.

Tavukçu zorla iki cıgara geçirebilmişti eline:

— Olabilir mi?

— Başka ağalar olsa...

— Fakir fıkaraya tencere mi kaynatır?

— Kurban ederler!

— Sölezli kumardan her gün iki yüz, üç yüz alıyor da...

— Zırnığını kurban ediyor!

— Bizim ağamız onun gibi kazansa bize her gün tencere kaynatıverir!

— Hem tencere kaynatır, hem de...

— Cıgara da verir bize...

— Cıgaranın sözü mü olur ağamızın yanında? Yatak yorgan bile alır be!

— Yatak yorgan, üst baş...

—

—

Cıgaralar yakılmış, tatlı tatlı tütürülüyordu. Kaptan yatağına bağdaş kurmuştu, Berbat yanında oturuyor, Kaptan'ın kaba Hitit yüzüne bakıyordu. Kaptan'ın gözleri elindeki cıgarada, konuşulanları hazla dinliyordu. Bir ara Berbat'ın bir işaretiyle susuldu. Öyle ya, Kaptan konuşmalıydı biraz da. Konuşmalıydı ama, konuşmuyordu. Susuyordu boyuna.

Tavukçu dayanamadı:

— Tatlı tarafından anlat da dinliyelim ağa!

Kaptan'ın başı ağır ağır kalktı, gözleri Tavukçu'ya döndü. Bakıyor, gülümsiyerek bakıyordu. Sonra kaba bıyığını yumruğunun tersiyle sıvazlıyarak eski durgun halini aldı.

Berbat'sa istemiyordu bir şeyler anlatmasını. Çay-

lar da çabucak içilmeli. Adembaba'lar defolup gitmeliydiler yataklarına da Kaptan'la yalnız kalmalıydılar. Hem ne lüzum vardı masrafa? Yemek, cigara, çay... Ciğerleri iki para etseydi bari pislerin!

Başta Tavukçu, İzmirli, Uzun Emin, Dalyan Rıza filân bir şeyler anlatması için asılıp duruyorlardı. Berbat dayanamadı:

— Kesin lan!

Kestiler.

— Ne anlatacak? Anlatmak istese anlatır. Ne rahatsız ediyorsunuz?

Çaydanlık cızırdayana kadar konuşulmadı. Uyku-su gelenler usulcacık çekiliyordu. Kapak keyifli keyifli hoplamaya başlayınca Berbat:

— İndir! dedi.

Kaya Ali sanki duymadı. Kaptan'a sordu:

— İndirim mi ağa?

Berbat'ın tepesi attı:

— İndir dedik ya!

Kaya Ali gene duymadı mahsustan:

— Çayını atıp indirim mi ağa?

— Ulan sana indir demiyor muyum, gözünün çiçeğini...

Fırlatacak bir şey aradı çevresinde.

Telâssız Kaya Ali çayı attı, indirmeden önce tekrarladı:

— İndiriyorum ağa!

Berbat'a bakmadan, çaydanlığı indirdi.

Topu topu beş bardak vardı ortada. Berbat bardaklardan birini Kaptan'ın önüne koydu, birini kendi önüne. Kaya Ali'nin homurtusunu duymadı. Duysa, zaten dolmuştu, ağzını burnunu kırardı sağlama.

Çaylar konuldu, şekerler atıldı. Bardaklardan üçüncüsünü de Kaya Ali aldığından, geriye kalan iki bar-

dakla ötekiler nöbetleşe yudumlıyacaktı.

Önce Kaptan'la Berbat'ın çayları konuldu. Kaya Ali buna da içerlemişti. Düne kadar küs bir insanın böyle birdenbire sokulup baş köşeye geçmesine ifrit oluyordu.

Kaya Ali'nin aklından neler geçebileceğini kestiren Berbat'sa, karşısındaki bu engeli ne yapıp yapıp ortadan kaldırmak için en uygun ânı kolluyordu. İtoğlu itin Kaptan'a güvendiğini biliyordu. Kaptan'la dargın oldukları sıra az zılgıtını yememiş, az yalvarmamıştı. Berbat gene o Berbat'tı, gösterecekti ona o Berbat olduğunu!

Kaptan dirseğiyle dürttü:

— Ha ne deyi içmezsun?

Berbat'ın aklı başına geldi, karanlık düşüncelerinden kurtuldu. Çayını tıngır mıngır karıştırmaya başladı. Ama şu herifi mutlaka, mutlaka marizlemeliydi. Marizlemezse tekerine boyuna taş koyacak, işlerini bozacak. İşlerininse bozulmaması lâzımdı: Yüz elli lira çok bir para değildi. Pek pek bir hafta, on gün sonra bitebilir, hiçbir işe yaramazdı. Oysa ikisi iki yandan şanslarını deneseler... Allaktı bu be! Sölezi olmayla zara Allah'tan daha mı çok hükmederdi?

Mesele araplarının gülmesindeydi. Arapları bir güler de, çok değil yüz elliyi üç beş yüz yaparlarsa... O zaman, o zaman biliyordu tutacağı yolu. Kârı Kaptan'la paylaşır, hissesine düşeni alır çıkardı bu pis koğuştan. Ya da, hayır, çıkmaz, kendi şansına otururdu kûmara. Elli elli girer, bakardı duruma. Kayıp mı? Birkaç el boşverirdi. Yook avantadaysa, yüz yüz girerdi. Yüz, iki yüz olur, iki yüz dört yüz, dört yüz, sekiz yüz...

İki bardaksa elden ele dolaşıyordu:

— Ulan amma da yudumladın ha!

— Sen? Sen ya?

- Benim yudumum seninkinin yarısı...
- Çeneyi bırakın bakalım, bekliyoruz!
- Sırada adam var oğlum...
-
-

Berbat kafasında oynayan kumardaki avantayı iki bine çıkarmıştı. Sonra dört bin oldu, arkasından sekiz bin. Sekiz bin lirası olsa, yeni üst baş alır, üstündekileri de 72'nci koğuşun kirli betonunda yakardı. Sonra hammama gider, güzelce yıkanır, yeni çamaşır, yeni üst başını giyer, geçerdi beyler koğuşuna. Ondan ötesi kolaydı. Güzel bir yün yatak, yün yastık... Yatağının altına Sölezli'ninki gibi, kaba tüylü, kalın bir halı...

Birden kafasındakilerin şeridi koptu: Kaptan çayını bitirmiş, boş bardağı önüne bırakmıştı ki, Kaya Ali kaptı.

Berbat:

— Ne o? dedi. Niye kaptın Kaptan'ın bardağını?

Kaya Ali ters ters baktı:

— Sana ne?

— Bana mı ne? Ulan o minare boyunu sererim sonra betona!

— O senin dediğin marul. Bayrampaşa'da yetişir!

Berbat hınçla fırlarken, Kaptan etli kocaman eliyle tuttu, bırakmadı.

— Uyma!

Berbat'ın gururu okşanmıştı. Kaptan'a döndü:

— Sen olmasan, ah sen olmasan arada Kaptan...

Kaya Ali az kalsın «Ne yapardın?» diyecekti, kendini zor tuttu. Elinde çay bardağı, sordu:

— Doldurim mi ağa?

Berbat cevapladı:

— Doldur tabi. Doldurim mıymış!

Doldurdu, uzattı.

Kaptan cıgarasını yeniledikten sonra birden başladı:

— İstanbul'dayım, işlerim hızlı, keseyurum racon. Var bir dostum Galata'da, bir dostum Ziba'da. Para dersin zibil...

Çayını ağır ağır yudumladı.

— Yattum o gece Ziba'da. Sabahtan kalktım, er. Gittum hemama. Çıktım hemamdan, atladum kumpaniya'ya. Dediler hoş geldun Kaptan! Dedüm hoş bulduk. Dedüler var bir şilep, çıkacak sefere, gider misun? Dedum scrulur mu hastaya kar? Şilep ama, şilep, deyil Boğaz vapuru. Tam istim tutacak yoli, gidecek Pire, Napoli, Tiryste, ordan Marsiliya, Hamburg, İskandinav-ya, Rusiya... Dedüm peki. Dondüm kahvede, bakayım kim var kim yok hemşerilerden. Baktım bizim Hidayet Reis bakinir baa. Dedüm ne bakinirsun Hidayet? Dedi yok mi haberin? Vurdılar amuca çocuklarını...

Çayını tekrar yudumladı, cıgarasından duman aldı:

— Oldum akıldan delü. Karardı gözlerim, tuttum bir taksi memlekete. Derler eceli gelen köpek siyer cami duvarına. İndum taksiden, gördüm Rahmi'yi candarmaların arasında, getirirler mahkemeden. Var bir güzel Brovniğim...

Sustu.

Tavukçu heyecanla sordu:

— Sonra Kaptan?

Öfkeyle baktı:

— Ya var mı sonrası? Ha bu poh yiyen yere getir-mediler beni camiden!

Ayağa kalktı.

Berbat:

— Nereye?

— Dökeceğum su.

Berbat, Kaya Ali'ye döndü:

— Ağanın ibriğini götürsene lan, inek gibi oturma sana!

Kaya Ali homurtuyla kalktı, koğuşun bir kenarında duran ibriği aldı, doldurup yüznumaraya bıraktı, döndü.

Tavukçu:

— Hey gidi meydancılık hey! dedi. Ağın daha doğrulurken sen ayakta olacaksın!

Kaya Ali ters ters dikiliyordu.

Berbat küfür gibi konuştu:

— Ne ters ters bakıyorsun? Minare kırığı! Yalan mı söylüyor?

— Ben minare kırığı değilim...

— Nesin ya? Allah devesi mi?

— Allah devesi de değilim...

— Dikilip durma, kırarım çenelerini sonra...

— Ne dikilmesi?

— Deminden beri dikilip durmuyor musun Kapitan'ın yanında? Kenef!

Tavukçu pekiştirdi:

— Dikiliyor ya. Sen de bir ağamızsın meselâ, ayıp değil mi sana karşı gelmek? Ağamız senin hatırını dirhem dirhem sayıyor. Sen istesen, ağam onu meydancılıktan atar, başkasını alır...

Kaya Ali:

— Alır, evet... dedi. Alırmış.

— Alır tabi. Koskoca bir ağa...

— Alsa bile, sana ne?

Berbat:

— Sana ne, ne demek? Doğru söylüyor!

— Karışmasın o!

— Karışacak!

— Karışmasın işte.

Tam sırasıydı. Berbat yerinden fırladı, upuzun, kup-kuru Kaya Ali'yi yakasından kenara çekti:

— Kaçtan aşağı olmaz yani?

Kaya Ali çıldırtan bir inatla:

— Karışmasın! dedi, gene.

— Ulan ne demek istiyorsun diyorum sana!

— Karışmasın!

— Karışmasın ha?

İlkin korkunç bir küfür, arkasından bir tokat, bir yumruk, bir tekme... Kaya Ali koğuş betonuna serildi. Hayaları burulan öküz gibi böğürüyor, cezaevini inletiyordu. Gardiyanlar koşarak geldiler:

— Ne o, ne o? Noluyor?

Kaya Ali yaygarayı artırdı. Gardiyanlar yemedi. Kısa, kalın biri:

— Sus ulan, dedi, öküz gibi böğürüp durma!

— Ne hakkı var yahu, ne hakkı var? Ekmeğimi o mu veriyor? Ne hakkı var da vuruyor bana?

Berbat gene atmaca gibi yetiştı. Bir, bir daha.

Araya Âdembaba'lar girdiler.

Tavukçu, gardiyanlara sokuldu:

— İnanmayın abi, numara! dedi.

Uzun, zayıf gardiyan güldü:

— Hepiniz numaracısınız, hanginiz değilsiniz ki?

Olağan şeylerdendi. Gardiyanlar çekip gittiler. Kaya Ali hâlâ yerde, yüzü koyun yatıyordu. İşlerin tersoya dönmesinden korkuyor, Kaptan'ın helâdan çıkmasını bekliyordu. Kaptan helâdan çıktı, ağır ağır geldi, durdu. Yerde upuzun yatan meydancısına uzun uzun baktıktan sonra Berbat'a döndü:

— Ha ne diye dövdün buni, da!

Berbat, Tavukçu, ötekiler yüklendiler Kaya Ali'ye. Kaya Ali yerden fırladı:

— Yalan, dinime imanıma yalan ağa! Maksatları

beni senin gözünden düşürüp yerime kendileri meydancı olmak! Beni çekemiyorlar, töbe çekemiyorlar beni...

— Sen nesin de neyini çekemiyelim senin?

— Çekemiyorsunuz işte!

— Başladın mı gene? Demin çeneni kırmadım mıydı senin?

— Kırdın evet, kırmış. Şimdi de kır bakalım!

— Kıramam mı?

— Kıramazsın tabî. Kaptan var şimdi, ağam var. Kırsana hadi!

Kaptan, Berbat'ı kolundan çekti, az önceki gibi tekrardan oturdular.

Tavukçu bıyık altından gülerek Kaya Ali'ye bakıyordu. Kaya Ali bu bakışı gördü, ne demek istediğini anlıyarak sinirlendi, Berbat'a yan yan bakarak, usulcacık:

— Kenef, dedi.

Ne Berbat, ne de ötekiler duydular. Tavukçu:

— Sonra Kaptan?

Kaptan'ın başından geçenleri her biri en azından hiç değilse yirmişer otuzar sefer dinlemişlerdi. Her anlatılıştaki değişir, başka başka olurdu. Üstünde durmasalar bile, aralarında söyleşip gülüşürlerdi.

Gece yarısından çok sonraya kadar oturdular.

VI

72'nci koğuştan yanyana çıktılar.

Berbat iki gündür söze neresinden başlayacağını kestiremediğinden, Kaptan'a kumar için açılmamış, ama sabahlara kadar cıgara üstüne, cıgara içerek neler düşünmemişti!

Kaptan'ı bir punduna getirip kandırıyor, Sölezli'nin koğuşunda kumara oturuyorlar. Arapları gülüyor, yutuyor, yutuyor yutuyorlar. Sonra göçüyorlar beyler koğuşuna. Beyler koğuşunda da kumar vardır. Orada da yutuyorlar. Yuttukları paralarla faizciliğe döküyorlar işi. Yün yatak, yün yorgan, yün yastık, deve tüyünden battaniyeler, duvarlarda Sölezli'ninki gibi beyaz kâğıtlara sarılı takım takım elbiseleri... Sölezli gibi tencere kaynatıyorlar her gün, semaverleriyle Sölezli gibi çay pişiriyor, çifte kâğıtları forâ, misafirleriyle tatlı yârenlikler...

İçini derin derin çekti.

Kaptan sordu:

— Ha ne çekersun içini? Gemilerin mi battı der-yada?

Berbat:

— Yok, dedi, başka...

Orta kata tam inmişlerdi, Müdürün kısa boylu, ke-di kadar tıkız odacısına rastladılar. Onları orada göreceğini aklından bile geçirmiyen Bobi Niyazi, ellerini birbirine sürterek:

— Ha berekât! dedi. Evvelki gün anandan yüz elli gelmiş. Gör bakalım bizi oğlum, baskın basanın!

Berbat da, Kaptan da biliyorlardı Bobi isterse müdürden uydurduğu izin kâğıdıyla insanı dış, ya da hastahane dümeniyle candarma, gardiyan yanında dışarı çıkarabilir. Gene biliyorlardı ki, bu dümenle dışarı çıkmak, birkaç saat meyhane, kerhane dolaşp eğlenmek demektir! Onun için, Bobinin zarına bakmakta çıkar-ları vardı.

Kaptan, dün tevkifhanedeki Kara Hacı'dan altı li-raya satın aldığı siyah pantolonunun cebinden çıkar-dığı bir avuç kâğıt para içinden kırış kırış bir ikibu-çukluk ayırırken, atik davranan Bobi yeni bir beş lira-lığı kaptı, yuzune gozüne sürmeğe başladı.

— Ha berekât Kaptan!

Berbat çok bulmuştu beşliği.

— Ayıp ettin ama... dedi.

— Sana ne ulan keriz? Para senin mi? Ne diye taş koyuyorsun?

Kaptan'a döndü:

— Bu serseriye boşver, yanında da taşıma. Göz-den sürmeyi çeker anam avradım olsun... Ha... işittik-lerim doğru mu be?

Kaptan'ın Hitit yüzü Bobi'ye döndü:

— Ne işittün?

— 72'nci koğuşta Âdembaba'lara ziyafet mi çekiyor-muşsun?

Berbat heyecanlandı:

— Tencere kaynatıyor ciğeri iki para etmez serse-

rilere be!

— Sen yemiyor musun? Sen serseri değil misin keriz? İsmi üstünde. Berbat! Bana bak Kaptan, Sultanahmet'te dilenip, Ayasofya'da sadaka vermeğe boşver. Âdembaba'ları Allah adam edememiş sen mi edeceksin?

— Doğru... dedi Berbat.

— Doğruysa... ulan şimdi kötü kötü söyletacen beni... Bana bak sen Kaptan! Bu serserilerin topunun Allah belâsını versin. Boşver topuna. Bu yüz elli, bir fırtına. Her zaman rasgelmez. Beni dinlersen, atla Sölezli'nin koğuşuna, dene şansını. Ya gelir ya gider!..

Berbat keyifli bir nâra attı:

— Yaşşaa! Kaç gündür ben de bunu söyleyecektim söyleyemiyordum. Dene şansını, arabın ya güler, ya da...

— Gülmezse ne kaybedersin be? Anandan mangır gelmedi farzedersin. Ya bir de gülerse?

— Gülerse zengin olur be şerefsizim!

— Şeref mi? Şu hani sende tonla olan şeref ha? Berbat şakaya vurarak güldü.

Bobi, Kaptan'ı elinden çekti:

— Hadi gidelim, ben gidiyorum şansımı denemeğe. İstersen sen de gel!

Kaptan durakladı.

Bobi:

— Niye? dedi, korkuyor musun? Korkma arkadaş. Kimse cebinden mangırını almaz. Oynamazsın istemiyorsan. Bizi seyret. Yörü!

Öteki elinden Berbat tuttu, biraz da çekerek, Sölezli'nin koğuşundan içeri soktular. Kaptan, boğazlanmaya götürülüyormuş gibi, odaya zorla girdi. Şimdiye kadar hiç girmemişti. O değil, 72'nci koğuştan hiç kimse girmemişti, sokulmamışlardı çünkü. Ama Kaptan Âdembaba sayılmazdı artık. Anasından yüz elli lira gelmiş, üs-

tünü başını, yerini yatağını düzmüş, millete tencere kaynatmıştı.

Böyle olduğu halde, kumar postunun çevresindeki-ler ne Kaptan'ın, ne de ötekilerin farkına vardılar. Yalnız Bobi, postu çevreliyenlerin arasına sokulmuştu bile:

— Selâminaleyküm millet!

Yutanlar da yutulanlar da ağız ucuyla birer:

— Aleykümselâm...

sallamakla yetindiler. Sinirden titreyen eller zarlari postun üstünden hırsla kapıyor, fincan içinde sallayıp sallayıp atıyordu. Ortada ellilikler, yüzlükler dönüyor, bir zarda kaybedenin ciğeri yanarken kazanan sevinçten coşuyordu:

— O yok!

— Kesme zarımı Hâsan!

— Hakkım arkadaş, keserim...

— Al bunu!

— O da yok...

— Ee, tadını kaçırdın ama!..

—

—

Sölezli deve tüyü renkli güzel bir tiftik battaniyey-le örtülü yataklarına sırtıyla dayanmış, elden ele do-laşan zarlara bakıyordu. Bir kadın yüzünden on sekiz yıla hükümlüydü, altı yıldır yatıyordu. Geçen yıl oğ-lunun kahrından ölen babasından binlerce dönüm tar-la, mandıra, çiftlik kalmıştı. Karısı vardı, biri kız üç küçük çocuğu. Ama o, kumardan başka, ne karı, ne de çocuklarının, hatta tarlalarıyla çiftliğinin mandırasının bile üzerinde durmuyordu.

Sıra ona gelince, altın yüzükler bulunan elleri ara-sındaki bir tomar paradan çektiği kırış kırış üç tane yüzlüğü kıvrıp oyuna sürdü:

— At bir zar şuna!

Elinde zarlarla Boşnak Ali:

— Serin gel! dedi.

— Ne serini? Dünya kadar kaybım var. At!

Mavi gözlü, ufaktefek Boşnak Ali küçük bir duraklamadan sonra zarları salladı salladı attı: Dü sel

Boşnak Ali kırış kırış üç tane yüzlüğü alırken, Berbat bir kenarda kahroluyordu. Kaptan'ın kulağına eğilip fısıldadı:

— Ah Kaptan, ah!

Gözü kapıya ilişti. Kaya Ali'yle Tavukçu durmuş onlara bakıyorlardı. Tavukçu değil de Kaya Ali'nin inadına bir cigara yaktı, dumanı halı, kilimlerle kaplı odanın beton tavanına cakalı cakalı üfledi.

Kaya Ali:

— Kenef! dedi hınçla, kendini adam belliyor!

Tavukçu pek bir şey anlamamıştı:

— Kime diyorsun?

— Sana ne?

— Ağamıza mı?

— Ağamıza evet, hemen yetiştir e mi? Yetiştir de madalya al!

Tavukçu uzun, sivri burnuyla sustu ama, mim koydu. Sorduracaktı ona «Kenef»i.

İçerde kumar hızlanmıştı. Sölezli çılgına dönerek beş yüz lira bastı. Boşnak Ali iki zar sonra onu da aldı. Sölezli'nin ana avratlı, Allah kitaplı küfürleri koğuş duvarlarında parçalanıyor, alışkın, kumarbaz eller zarları kapıyor, atıyor, paraları çekip alıyor, ya da yutanın önüne nefretle ifiyordu.

Bobi bir ara yanlarına sokuldu:

— Nasıl Kaptan?

Kaptan cevaphyacakken Berbat atıldı:

— İnsan iki zarda zengin olabilir...

Kaptan serseme dönmüştü. Yavaşça kalktı. Peşinden istemiye istemiye gelen Berbat'la koğuştan çıktı. Kafasında, az önceki yüzlükler kaynaşıyordu. Boşnak Ali üç beş zarda bayağı zengin olmuştu. Zar isterse o da olabilirdi.

Durdu. Elleri arkasında, Berbat'a baktı baktı:

— Ya istemezse?

Berbat hiçbir şey anlamamıştı:

— Ne?

— Zar.

Berbat heyecanla başladı:

— İstemezse diye düşünmiyeceksin Kaptan. Yutulacağım demiyeceksin, serin kanlı olacaksın. Kör şeytan işi. İstemezsenin yanında isterse de var. İstedi mi, Boşnak Ali gibi... Ben Boşnak Ali'nin yerinde olsam...

Kaptan sözünü kesti:

— Bir daha oynamam!

— Yaşa. Atlarım beyler koğuşuna, başlarım fâizciliğe. Elli lira mı verdim? En azından yüz elli liralık emanet alırım. Sağlama. Ödeyemedi mi, yandı. Yatarım üstüne emanetin. Çok değil, üç beş ayda parayı demetledim mi, Bobi'ye müracaat. Al oğlum Bobi şu onluğu, müdür beyden bir dişçi kâadı iyi et. Ondan sonra...

Bahçeye inmişlerdi. Kaptan gene durdu. Elleri hep arkasında, her zamandan başka, çok başka bir pırıltıyla içlerinden alev alev yanan gözlerini Berbat'a dikmişti. Soluyordu. Aklına genelev, genelevdeki kadınlar gelince yanakları kızardı. Hafifçe güldü, sonra başını sallıyarak yürüdü. Kadınlardan konuşulmasını istiyordu. Kadınlar... Sarı, esmer, beyaz kadınlar, al, yeşil, mavi, sarı elbiseler içinde, geniş kalçalı, uzun boylu kadınlar, hep kadınlar. Bir kadına sahip olmak isterdi. Kadının güzel çirkin olması önemli değildi. Önemli olan, hafta ziyaretlerinde temiz çamaşır, yiyecek getirmesi,

hâli vakti yerinde tutuklular gibi cezaevi bahçesinin bir köşesinde diz dize oturmalarıydı, Eli eline değmiş, değmemiş...

Berbat:

— Genelevde birer dost tutarız, dışçı dümeniyle çıktık mı, gider yanlarız. Buradaki genelevde öyle güzelleri var ki!

Yıllarca önce, memlekette komşuluk ettikleri sıra, dağ yolunda sıkıştırdığı Hatice'yi hatırladı. Unutmuştu. Sahi, Hatice. Akça pakça, kara kaş, kara göz... Öyle bir Hatice, ya da Fatma, Ayşe uydursa. Ama genelev iyi değil. Dışardan birisi olmalı. Haftadan haftaya gelmeli, yiyecek, temiz çamaşır getirmeli...

Kırmızı balıkların dolaştığı havuzun kenarına oturdu.

Havadaki kül rengi bulutları havuzun yosunlu suyunda seyrediyor, konuşmuyorlardı.

Bir saat, bir buçuk saat öylece, konuşmadan kaldılar. Konuşmak, düşlerini, düşlerinin rengini bozacak, tadını kaçıracaktı. Bobi yanlarına kadar gelip:

— Mangır derler buna mangır!

diye, avucundaki ellilikleri göstermeseydi, daha kim bilir ne kadar öylece kalacaklardı.

— Bak, Sölezli'nin ellilikleri!

Berbat heyecanla sordu:

— Ne kadar avantan var?

— Yüz elli lira!

— Kaç lirayla oturmuştun?

— Hiç canım. Bende bir onluk vardı, beş de Kaptan'dan iyi ettiydim, hepsi bu. Beni dinle Kaptan, ya gelir ya gider. Sölezli'nin zarı çok kırık bugünlerde. Anam avradım olsun söğüşliyen söğüşliyene!

Başgardiyanın kuvvetli düdüğü. Kalktılar.

VII

Fırtına dinmiş pırl pırl bir güneş 72'nci koğuşun camsız pencerelerinden içeri kalın bir sütun gibi vurmuştu. Âdembaba'lar memnundular. Tatlı güneşe yayılmış, konuşuyorlardı:

— Her zaman tok olmak ne iyi!

— İnsan rahatça uyuyor.

— Ac acına bırak. Allah açlığı düşmanıma bile vermesin...

— Ben aç yattım mı kötü kötü rüyalar görürüm nedense. Ya uçurumdan yuvarlanırım ya kolumu aslan, kaplan koparır, ya yılan sokar. Bâzı bâzı bağırır-muşım...

— Mışım ne kelime? Öküz gibi böğürürsün hem de!

— Hiç bilmiyorum. Demek açlığın boku?

— Pırasa yaprağı, zeytin çekirdeği, kokmuş pilâv yemekten çöp tenekesine döndüydük. Kaptan'ın fırtınası daha ne kadar sürer dersin?

— Allah vere de uzun sürse!

— Âmin. Âmin ama... Kaya Ali duymasın kumara oturup kazanmazsa yüz elli lira ne ki?

— Berbat ne yapar yapar oturtur!

Beton Ahmet bambaşka bir şeyden söz açtı:

— Sıcak yemeği, ekmeği bulunca aklıma dişlerimi fırçalamak geldi. Ulan ne adamlarınız be. Hani utanmasak, Kaptan be, diyeceğiz, bize diş fırçası alsana!

Tavukçu:

— Dibini yakmayın, dedi.

Bir başkası Beton'u âdeta azarladı:

— Buldukça bunama lan. Sıcak yemek neyine yetmiyor?

Kara, kuru ama çok haysiyetli Beton:

— Neyime yetmiyor ne demek? İnsan değil miyiz? Fırça da isteriz, karyola da, buz dolabı, radyo da!

Akşam çok geç yatan Berbat inliyerek uyandı. Yüzüne güneş vurmuştu. Akları kıpkırmızı gözleriyle koğuşa uykulu uykulu baktı, sebepsiz güldü. Sonra kuvvetli sabah güneşinin altında hızla kıvrılarak gerindi. Birden Kaptan'la akşam karar verdikleri şeyi hatırlayınca, uyku, güneşin tatlı sıcaklığı filân silindi. Döndü, koğuşun baş köşesindeki yatağında hâlâ tatlı tatlı uyuyan Kaptan'a baktı, imrendi. İçinden böyle bir yatak, yorgan, yastık hasreti geçti. Onun da böyle yatağı, yorgani, yastığı olsa, o da yorganına sıcak sıcak bürünse, öğleye kadar rahat rahat uyusa...

Yanına sokulan Tavukçu'ya:

— Benim de böyle yatağım olacak! dedi.

Tavukçu hemen sordu:

— Kaptan mı alacak?

— Yok canım.

— Ya?

— Bugün Sölezli'nin koğuşunda kumara oturacağız!

- Sen de mi?
- Ben de tabi.
- Parayı kim verecek?
- Kaptan.

— Sahi' mi?

— Şerefsizim ki.. Bir yutarsak, Allaaaaah!

Tavukçu sevinmedi, sevinmedi ama elinden başka ne gelebilirdi? Sevinmiş, bu işten yana görünmeğe çalışarak:

— Yaşa! dedi. İnşallah yutarsınız. Yutunca bana ne alverecen?

Berbat, kalın siyah kaşlarının altından Tavukçu'ya baktı:

— Dua et de yutalım. Yutunca kolay...

— Kolayı bırak, adını koyalım...

— Helâlinden bir ikibuçukluk, nasıl?

— Canın sağ olsun. Yutarsın inşallah. Ali'ye verme ha!

— Yok canım..

Berbat el yüz yıkamıya dışarı çıkınca. Tavukçu da İzmirli'nin yanına gitti. Koca kafalı İzmirli nereden uydurmuşsa, cigara içiyordu. Hani sabah sabah aç karına, harmanlık gidermek için hiç de fena kaçmazdı. İmrentiyle bir baktı, iki baktı. İzmirli oralı değildi. Ulan ne namussuz insandı be!

— Ver iki duman da ben alım şundan! dedi. İzmirli bakmadı bile.

Omuzunu dürttü:

— Şundan iki duman da biz alalım yahu!

— Omuzumu dürtüp durma lan!

— Niye? N'olur?

— Senin gibi deyyusların omuzu dürtülür, hırt!

— Şakayı bırak. Canım pek çekti be İzmirli..

— Bana ne?

— Unutma bunu amma!

— N'olur?

— Benim de param olacak, o zaman ben de bilirim..

İzmirli şöyle bir düşündü: Tavukçu'nun parası nerden olabilir? Cıgarasından aldığı ağız dolusu dumanı burnunun iki deliğinden baca gibi çıkarırken Tavukçu'nun iflâhı kesildi. Gözleri, korkunç bir cıgara açlığıyla, parladı: .

— Yapma İzmirli, zulmetme kardeşim!

— Ne zulmü?

— İki duman da biz alalım be yahu. Bizim de paramız olur elbet bir gün, Allah bu..

— Senin nerden paran olur?

— Dünya bu oğlum. Kaptan'ın aklında mıydı?

— Boşver. Denizdeki balığa pazarlık olmaz!

— Denizdeki balığa değil. Belki de bugün olur..

— Nasıl? Kimden alacaksın?

Fısıldadı:

— Berbat'tan.

— Ölme eşeğim ölme de yaz gelsin...

— Kaptan'la kumara oturacaklar Sölezi'nin koğuşunda!

— Sana ne?

— Yutarsa bana helâlinden bir ikibuçukluk verecek..

İzmirli boş gözlerle baktı.

Tavukçu tekrar asıldı:

— Ver de alalım iki duman!

İzmirli uzattı. Hani olmayacak şey değildi. Zaten çekilecek yanı da kalmamıştı, atacaktı.

Tavukçu kaptığı izmaritten korkunç bir duman aldı. Gözlerini, ağzını yummuş, soluk almaktan çekiniyordu. Soluk alayım derken dumanın zerresi kaçarsa

ya!

İzmirli merakla sordu:

— Demek ikibuçukluk verecek?

Tavukçu'nun gözleri hâlâ yumuk, başını salladı:

— Kıyak be. İkibuçuğu alınca ne yapacaksın?

—

— Ha? Ne yapacaksın ikibuçukluğu alınca?

Tavukçu dayanamadı. Gözlerini açtı ilkin, sonra dumanı istemiye istemiye bıraktı:

— Bakalım.

— Senin yerinde olsam, kumara otururdum. Ya on beş, yirmi yapar, ya da maf olur giderdim. On beş, yirmi vurdum mu da, eh...

— Ne yapardın?

— Kaptan'ınki gibi, iyi bir yatak alırdım kendime. Çimento torbalarının üstünde yatmaktan imanım gevredi... Kemiklerim ağrıyor be!

— Belki de dediğini yaparım.

— En iyisi o. Nasıl olsa battı balık yan gider bizim hayatımız.

— Zarım bir tutarsa, ha?

— Belki de tutar oğlum. Tutarsa bana ne aliverirsin?

Tavukçu şöyle bir düşündükten sonra:

— Yirmiye aşar, otuzu kırkı bulursam, veririm bir ikibuçukluk..

— Eh.. ben de o ikibuçuklukla...

— Kumara mı oturursun?

— Otururum. Allah bu. Allah isterse.. ha?

— Yumurtaya can veren Allah...

— İkimizin zarı da tutmalı.. Ben de otuz kırk kazanmalıyım. Yatakları bir örnek alırız değil mi?

— Tabi. Yanyana sereriz..

— Belki de bu pis koğuştan çıkarız...

— Otuz, kırkla çıkılmaz. Yüz, yüz elli olursa.

— Olursa hemen çıkarız.

Berbat, yeni yıkanmış, hâlâ yaş yüzü, yaş saçlarıyla koğuştan içeri girdi. Kaptan da uyanmıştı. Gitti yatağının kenarına bağdaş kurdu. Tavukçu uzaktan uzağa bakıyor, Kaptan'ın cıgarasına el atıp atmıyacağını merak ediyordu.

Berbat, Kaptan'dan aşırıldığı Köylü paketlerinden birini çıkardı. Âdembaba'lar yeni paketten çıkan semiz, bembeyaz cıgaraya hasetle bakıyorlardı. Bunun böyle olacağını hisseden Berbat, imrenen bakışları bütün imrendirip ezmek, üzme, onlardan her bakımca üstün olduğunu kabullendirmek için elini çabuk tutmuyor, ağır ağır tadını çıkarıyordu. Sonunda cıgarayı ağzına aldı, kibriti çaktı, ağır ağır yaktı, dumanları emmiye başladı.

Yalnız Tavukçu, yalnız İzmirli değil, tok karınlarıyla boş çimento torbalarından ibaret yataklarında sırtüstü keyif çatan öteki Âdembaba'lar da sulanan ağızlarıyla dehşetli bir imrenti içindeydiler.

Kaptan yatağında dirsek keyfi yapıyordu. Birden bir gıcık, boğula tıkana öksürmeğe başladı. Uzun uzun öksürdükten sonra:

— Bok cıgara!

dedi, yeni paketlerden birini Âdembaba'lara fırlattı.

Paket lâhzada kapışıldı. Yerden toplanmış izmaritler değil, yepyeni, kız gibi paketten çıkma semiz kefallerdi. Hemen ateşlenerek başlandı duman edilmeğe. Gardiyanlar kapıyı açtıkları zaman «Serseriler», eskiden olduğu gibi kapıya saldırmadılar. Boş çimento torbaları üzerinde «adam gibi» cıgara içiyorlardı.

Gardiyanlardan biri ötekine:

— Ne o? dedi. Bugün ne oldu bu haşerata?

— Vallaha bilmem..

— Cıgaralar pupa.. Herifler adam gibi cıgara içiyor!

— Kaptan'ın fırtınası...

— Kaç gün sürer dersin?

— Ne olacak? Bugün, yarın.. Öbür güne kalmaz!

.

Öyle olmadı. Kaptan'ın da, Berbat'ın da şeytanları gür, kılıçları keskin oldu. Zarları her basılanı yedi, yuttu. Ceplerinde ellilik, yüzlüklerin demetleriyle 72'nci koğuşun yolunu tuttular. Sölezli, ille Sölezli küplere bindi. İki sıra altın dişini göstere göstere, bu olmayacak işe attı tuttu sövdü saydı:

— Yedirmem, diyordu. Yedirmem o serserilere! Bugünün yarını da var. Beş yüz beş yüz, bin bin basacam, alacam ellerinden, kesecem iflâhlarını. Yek ekmeğe muhtaç edecem onları!

Cezaevi haberle çalkanıyordu. Hiç kimse bu kadar parayı bu «Serseriler»e lâayık görmüyordu:

— Vay serseriler be.. İşe bak. Ulan yarın o pis koğuştan da çıkarlar ha!

— Çıkarlar tabî.

— Kaptan için çok eli açık diyorlar...

— Öyle diyorlar. Anasından para geldiği zaman, koğuşta arkadaşlarına tencere kaynatmış..

— Berbat? Berbat nasıl?

— Berbat'a boşver. Kaptan iyi.

— Bizim koğuşa çağıralım mı?

— Eli açılmış mâdem...

— Sölezli'yi görme. Öfkesinden mosmor olmuş...

— Ya Hasan Efe? Hasan Efe'yi sormuyorsun..

— Ona bakarsan Süleyman Bey, Necip Ağa, Yüzbaşı Kerim ters mers olmuşlar!

— İmkânı yok yedirmezler onlara!

—

72'nci koğuştaysa Âdembaba'lar hora tepiyorlardı. Kaptan'la Berbat'ın boyuna yuttukları haberiyle koğuş öğleden beri düğün evine dönmüştü zaten. Serseriler işi gücü bırakmış, 72'nci koğuşla Sölezli'nin koğuşu arasında mekik dokumuşlardı. Ağaları yutuyordu, yutuyordu ağaları, boru muydu bu? Her zaman tencere kaynıyacak, akşamları tok karınlarıyla bayılacaklardı uykuya. Tok karınla uyunan uykunun tadı bir başka oluyordu. İnsan korkunç rüyalar görmüyor, genç, güzel kadınlarla ihtilâm bile oluyor, iliklerine kadar ısınmıyordu. Tokluk gibi var mıydı. Yaşasındı tokluk!

Kaptan hep o Hitit heykeli ağırlığıyla koğuş kapısında dikilmekte, koğuşu gözden geçirmekteydi. Kırık camları, duvarlarında ezilmiş tahta kurusu kanları, tozlu ufacık ampulüyle bu koğuş gerçekten de çok pisti. Yanıbaşında çatık kaşlarıyla çalımli çalımli dikilen Berbat'a döndü:

— Koğuşumuz çok pis!

Berbat huylanarak:

— Bize ne? dedi.

Kaptan'ın esmer yüzünü koyu, sinirli bir gölge yaylayıp geçti. Bakmadı Berbat'a. Önünde alesta bekliyen Tavukçu'yla ötekilere emretti:

— Alın şu on lirayı. Gidun başgardiyana. Versin bir büyük ampul!

Berbat bozulduysa da belli etmedi.

Tavukçu parayı kapıp fırlarken, ötekiler peşi sıra seğirttiler. Berbat da en geriden. Serserileri kolliyacık, Kaptan'a madik atmalarına engel olacaktı. Serseriler önde, Berbat arkada, merdivenler inip yarı karanlık dehizler geçtiler. Tel örgünün yanında kaatil Hilmi'ye rastlıyan Berbat saygıyla durdu. Hilmi yirmi dört yıla

hükümlü olduktan başka, cezaevinde en bıçağı kesen kabadayıydı.

Sertçe sordu:

— İşıttiklerim doğru mu Berbat?

Berbat heyecanla:

— Ne ısıttin ağa?

— Sölezhli'yle ötekilerin iflâhını kesmişsiniz..

— Kestik sâyende...

— Ne kadar avantadasınız?

— İkimizinki var bir beş altı yüz..

— Aferin be!

— Ne yapalım ağa, şeytanımız gür oldu..

— İyi iyi. O koğuşta oturmazsınız artık tabî..

Berbat'ın dertleri depreşti:

— Bana kalsa oturmam ama, Kaptan...

— Orda mı kalacak?

— Öyle görünüyor. Serserilere para verdi, koğuşun ampulünü değiştirtecek. Tutmuş tencere kaynatıyor Âdembaba'lara. Yahu bırak be dedim, Allahın acımadıklarına sen mi acıyacaksın?

Hilmi elini omuzuna koydu:

— Boşver o deliye..

— Ne yapayım?

— Ne yapacaksın, o koğuşun tapusunu almadın ya! Bizim koğuşa gel. Bu gece benim yatakta idare ederiz. Yarın iyi bir yatak alırız sana. Esrar, afyon satışlarından da hisse veririm, kumar da oynatırız.

Berbat sevinçten çıldıracaktı. Cezaevinin en nam-
lı, bıçağı en keskin ağası onu koğuşuna davet ediyordu!

— Peki, dedi. Peki ağa!

Tel örgünün öbür yanında kendisini bekleyen Tavukçu'yla ötekilerin yanına gitti. Yüzlerine bakmaktan utanarak:

— Haydi gidin siz, dedi. Ben bundan sonra Hilmi ağanın koğuşunda eyleyeceğim!

Kaya Ali sevinmekle beraber:

— Niye? diye sordu.

— Keyfimin kâhyası mısınız lan? Nikâhım size kıyılmadı ya!

Tavukçu sordu:

— Kaptan'a ne diyelim?

Berbat, pantolon cebinden çıkardığı beş kirli, kırış kırış on liralığı uzattı:

— Oyuna otururken elli lira borç almıştım. Alın verin. Kusura bakmasın..

Berbat'la kaatil Hilmi yarı karanlık merdivenlerde yanyana kayboluncaya kadar arkalarından baktılar. Tavukçu içini çekti. Kaya Ali:

— Hey gidi arkadaşlık hey! dedi.

İzmirli yere tükürdü.

Beton:

— Çok kahpeymiş, diye söylendi.

— Kaptan ifrit olur şimdi..

— Ne ifrit olacak? Bizi istemiyeni biz de istemeyiz be. Cehenneme kadar yolu var. Kaatil Hilmi iki günde soluğunu keser onun!

— Tabî. Dönüp dolaşıp geleceği yer 72'nci koğuştur...

— Kim bakar o zaman yüzüne?

— Çeneyi bırakın da kendi dalgamıza bakalım!

Başgardıyanın yolunu tutmadan önce. Tavukçu:

— Ampulü biz isteyelim, dedi.

— İsteyelim. Berbat'sız isteyemez miyiz?

— Niye istemiyelim?

Başgardıyanın kapısına gelmişlerdi ama hiç kimse önce girmeye yanaşmıyordu.

Kaya Ali:

— Yoksa girmiyse korkuyor musunuz?

Bakıştılar, yutkundular. Tavukçu:

— Korkmıya korkmuyoruz ya..

— Ee?

— Başgardiyan bizim sözümüzü dinler mı dinlemez mi?

— Mesele burda zaten..

— Ya kovarsa?

— Tokatlarsa ya?

Kaya Ali, Berbat'ın aldığı beş onluğu sallıyarak:

— Hiç bir şey yapamaz! dedi. Yürüyün. Para derler buna!

Tavukçu:

— Doğru, dedi.

Doğruydu ama, ne olur ne olmaz, kimse Kaya Ali'nin peşinden gitmedi. Kaya Ali kapıyı vurup girdi. Esmer başgardiyan cezaevi karakol komutanıyla yârenlik ediyordu o sıra. Kaya Ali'yi görünce yüzü asıldı:

— Ne var?

Kaya Ali ürktü. Başgardiyanın omuzu üzerinden duvardaki takvime gözü kaydı. Takvim, 1941 yılı şubatının yirmisini gösteriyordu.

— Ne istiyorsun ulan?

— Ampul, dedi Kaya Ali. Büyük bir ampul verin bizim koğuşa!

Başgardiyan güldü.

— Ne güldün Başefendi?

— Ne mi güldüm? Ulan siz kim ampul kim?

— Niye Başefendi? Biz insan değil miyiz?

— Değilsiniz ya, insan mısınız? İnsan olanın 72'nci koğuşta işi ne?

Kaya Ali içini çekti:

— Ah be Başefendi sizin yanınızda hiç piyasamız yok...

— Yok tabî. Piyasası olan adam ot otlar mı? Çöp tenekesinden karnını doyurur mu?

— Doyurmaz, doyurmaz amma, keyfimizden değil Başefendi. Kim ister ot otlamayı, çöp tenekesinden karnını doyurmayı?

Karakol komutanı cıgarasını tablada ezdi:

— Doğru söylüyor. Ver ampulü hadi ver!

— Kaç kere verdik Başçavuş. Her seferinde de söküp sattılar. Bunların koğuşunu gördün mü sen? Tah-ta namına ne varsa kırıp yaktılar. Bunlara Allah can vermiş alamıyor. Bu kış kıyamette, o buz gibi betonda bir gömlekle yatar kalkarlar da gene bir şey olmaz. Sen, ben olsak zâtürre hazır. Bas haydi, ampul mampul yok size!

Kaya Ali heyecanla:

— Parasıyla Başefendi! dedi.

Cebindeki on liralıklardan birini çıkarıp gösterdi.

Başgardiyan şaştı:

— Nerden aldın o parayı?

— Ağamın!

— Ağan kim?

— Ahmet Kaptan..

Her şeyi birden kavıyan başgardiyan yumuşadı:

— Kaptan paralarını sende mi saklıyor?

— Bende saklıyor. Meydancısıyım..

Başka bir şey sormadı. Dolaşıp irice bir ampul aldı, uzattı.

— Para Başefendi?

— Hadi bas hadi!

Elindeki ampulle Kaya Ali gururla çıktı, ötekileri bulamadı. «Korkaklar!» diye düşündü. Yalnız İzmirli, kısımlara inilen merdivenin oraya sinmişti.

— Aldın mı?

— Aldım tabî...

- Yaşsa be. Bir şey demedi mi?
- Ne diyebilir? Ötekiler nerde?
- Başgardiyan dan korkup kaç tılar!
- Enayiler. İnsan başgardiyan dan korkar mı?
- Sen korkmuyor musun?
- Nesinden korkacam?
-???

— O da senin, benim gibi insan!

— Eskiden korkardın ya?

— Sen şimdiye bak. Mangırımız var oğlum.

Koğuşun yolunu tuttular.

Kaptan hep o Hitit heykeli ağırlığıyla oturmuş düşünüyordu.

Kaya Ali:

— Kaptan! dedi, şenin Berbat var ya..

Elini hırs la kald ırdı:

— Kes. Etme gürültü!

— Kaatil Hilmi'nin koğuşuna gitti..

— Kes deyrum sa!

Öyle bir baktı ki, Kaya Ali yuttu. Çevresine bakındı. Demek söylemişlerdi? Aklına cebindeki paralar geldi.

— Bu ne?

— Berbat verdi. Senden borç almış...

Kaptan paraları aldı, cebine soktu:

— Yak mangalı, al patates, al et, al soğan, al yağ...

On lira uzattı.

İlkin Tavukçu, İzmirli, sonra Beton koğuştan fırladı. Sevinçten uçularak merdivenler inildi, uğultulu dehlizler, koridorlar geçildi, bakkalın yolu tutuldu. Kaplarına sığamıyorlardı. Bu akşam da sıcak yemek yiyecekler, üstüne çay içeceklerdi.

— Ne adammış be!

— Kim? Ağam mı?
— Hepimizin ağası oğlum!
— Doğru ama, asıl benim..
— Niye?
— Anasından para geldiği müjdesini ilkin ben verdim!

— Ne bakıyon ona?
— Bakarım tabî. Bakılmaz mı?
— Ben de Berbat'ı haber verdim oğlum!
— Yalnız sen mi?
— Biz de yanında değil miydik?

Kaya Ali merakla sordu:

— Berbat'ı duyunca kızdı mı?
— Belli olmuyor ki kızıp kızmadığı!
— Ulan ne adam be!
— Adamın tekesi...
— Tekesi ki tékesi!
—
—?

VIII

Ertesi, daha ertesi günler de Kaptan'ın şeytanı gür, kılıcı keskin oldu. Tarla, ev, dükkânlarından başka zeytinlik sâhibi Sölezli hop kalkıp hop oturuyordu:

— Ulan beş kuruşluk bir Âdembaba kessin iflâhımı ha? Anam avradım olsun onu yek ekmeğe muhtaç edeceğim!

Hop kalkıp hop oturan, yek ekmeğe muhtaç etmekten söz açan yalnız Sölezli değildi. İhtilâstan beş yıl on güne hükümlü Süleyman Bey, adam öldürmekten on sekizlik Necip Ağa, Onbaşı Kerim, Boşnak Ali filândan başka bütün bir cezaevi. Nasıl olurdu? Olacak şey miydi? Düne kadar çıplak ayaklariyle kirli betona basan, devlet babanın verdiği kara kuru tayından başka geliri olmayan pis bir Âdembaba onları nasıl olurdu da soyar sovana çevirirdi? Şans mı? Kader, kısmet, talih mi? Şans, kader, kısmet, talihi beş kuruşluk bir Âdembaba'ya nasip edip kendilerini onun yanında küçük düşüren kuvvet ister şeytan, isterse Allah olsun...

Basıyorlardı küfürü.

En ağır sözlerle birlikte savrulan küfürler Kaptan'ın eski ağır Hitit heykeli sessizliğinde parçalanıyordu. Ona kalsa artık kumara filân oturmazdı. Tersoya düşüp «Yek ekmeğe mühtaç» olmaktansa, aldıklarıyla yetinir, iyi kötü, geçinip giderdi. Ama bırakmıyorlardı. Sabahleyin koğuşlar açılır açılmaz damlıyordu haberciler:

— Kaptaaan!!

Anlıyordu. Hiç bir şey sormadan takılıyordu peşlerine. Bütün geceyi uykusuz geçirmiş Sölezli sabırsızlıkla beklemektedir. Öteki yanıklar da gelince başlanıyordu yeni bir umutla.

O akşam gene Sölezli'nin koğuşundaki öfkeli bakışları ardında bırakıp, omuzunda kalın siyah gocuğu, 72'nci koğuşun kapısında durdu. İçeriye uzun uzun baktı. Kazanıyordu, hem de hiç kaybetmemecesine. Kaybedenlerse sonuna kadar gitmeyi göze almış görünüyorlardı. «Artık yeter. Günün birinde tersoya gelip yek ekmeğe muhtaç olmaktan korkuyorum!» demeyi kendine yediremeyeceği için, belki de tersoya gelecek, günlerdir yuttuklarını yitirecekti.

Şu halde?

Kaya Ali'yi çağırdı:

— Yarın çık başgardiyana, ver parasını, iste ki-reç. Badanahıyalım bu pis duvarları!

Tavukçu, İzmirli, Beton filân çevresini sevinçle aldılar. Bu Kaptan, ah bu Kaptan ne adamdı, ne bulunmaz adamdı! Öl dese ölürler, gidiñ filânı vurun dese ikiletmezlerdi. İnsanlardan yüzde doksan dokuzunun karşılıksız, yaralı parmağa bile işemeyeceği bir dünyada, o...

Kocaman tencere yalanıp yutulduktan sonra çaylar içildi, cigaralar fora, Kaptan'ı koğuşun dışarlara bakan penceresinde bırakıp, elleme kömürü ateşiyle tepe-

leme dolmuş mangalı çevrelediler.

Kaya Ali:

— Sabahleyin erken kalkalım! dedi. Gardiyanlar koğuşları açtı mı, ben atlarım başgardiyanı...

İzmirli başını salladı:

— Kireç dalgası değil mi?

— Tamam.

Beton içini çekti:

— Bu adamın iyiliğini nasıl ödeşeceğiz bakalım.

— Ödeşemeyiz ki...

— Ödeşmiye boşverin de... yarın duvarlar nasıl olacak, ha?

— Ayna, ayna şerefsizim!

— Sölezli'nin duvarları gibi!

Kaya Ali mırıldandı:

— Camlarla çerçeveler de olsa...

Dışarda yağmursuz, karsız, buz gibi ama pırıl pırıl bir gece vardı. Kaptan'ı çıldırtan, kendi kendine ko-nuşturan bir gece. Pencere demirlerine kollarını geçir-miş, Müdürün meydancısı Bobi Niyazi'yi düşünüyordu: Berbat basıp gitmese de şimdi burda olsa, o gece ko-nuştukları gibi Bobi'yi ayarlar, hastahane, ya da dişçi dümeniyle müdürden bir kapı kâğıdı...

Rakının, şarabın, fasulya pilâkisi, Çingene palamu-dunun tadını unutmuştu yıllar yılı. Eh be, ne günlerdi o günler! Seferden dönmüşlerdir. Sulusepken, ayaz, vı-cık vıcık yerler. Sürmeneli'yle kaldırmışlardır gocukla-rın yakalarını. Köprü, kirli kurşunî deniz, ıslak mav-nalar.. Lâkin Sürmeneli... Eh o da çoluk çocuk sahibi. Hem ne bilsin yıllardır burda yattığını? Bilse arar, sağlama arar, aramamazlık etmez. Bilmiyor. Mesele orda değil, geniş adımlarla geçerler köprüyü. Eminönü, Balıkpazarı, Rum oğlunun meyhanesi. Tıklım tıklım. Uzun favorili Rum oğlu bulmu hafayı, alafanga bir

türküyle meyhaneyi kiliseye çevirmektedir. Hiç kimse-
nin aldıracağı yok. Millet dalmış çingene palamuduna.
Sürmeneli kırmızı sovanla lâkerdayı severdi. Bir de sar-
dalyayı. Sardalyayı değil de kırmızı sovanı o da sever-
di. Son gece miydi o gece? Kar savruluyordu lâpa lâpa.
Meyhane kokusu yüklü nefesleriyle çıkmışlardı meyha-
neden de Aysel'e rastlamışlardı kıyıda. Eh be Aysel! Gü-
zel değildi pek öyle ama, içli bakışları vardı. Zavallıy-
dı. Kurtulmak istiyordu. «Öleceğim, ya da öldürecek-
ler!» diyordu. Ölümünden değil, ölmekten korkuyordu.
Sevmiyordu bu hayatı, orospuluğu sevmiyordu. «Elim-
den gelmiyor. Eğlendiremiyorum. Numara yaptığımı sa-
nıyorlar, döğüyorlar beni. Halbuki, vallahi beceremiye-
rum. Bu yüzden geneleve bile almadılar. Alsalar, hiç
olmazsa boğazım çıkardı!»

Kaptan içini çekti.

Sürmeneli'den fena korkmuştu Aysel. Korkulacak
kadar da vardı hani. Bıyık pala, kaşlar püskül, saçlar
kara kara, lüle lüle, uzun uzun, fırlamışlar gemici kas-
ketinin altından. Nasıl kaçmış, Kaptan'a nasıl sığınmış-
tı!

O Aysel olsaydı şimdi... Adresini bilse, para gön-
derir, mektup yazar, «Acele gel!» derdi. Gelirdi Aysel.
Tutardı ona yakın mahallelerde bir oda bir mutfak, ve-
rirdi şu kumar parasından altı aylığını peşin, atardı ka-
dını... Nikâh bile kıydırırdı be!

Gırtlacağı parçalanırcasına öksürdü.

Kıydırırdı tabî, vızgelirdi herkes Burada kim, ne
bilecekti Aysel'i? Görüşme günlerinde gelir, avlunun kı-
yısında bir yana çekilirler, diz dize, soluk soluğa...

Yeni bir cıgara yakmak için davranınca, Kaya Ali'y-
le Tavukcu kibrit koşturdular ama Kaptan, kendi kib-
ritini çıkardı ağır ağır, ağır ağır çaktı, ağır ağır ateşle-
di Kaya Ali:

— Ağa! dedi.

Kaptan bakmadan sordu:

— Ha?

— Arkadaşlar diyor ki...

— Ne diyor?

— Yarın badana yapacağız duvarları amma...

Döndü:

— E?

— Hiç... yapacağız evelâllah...

— Peki?

Tavukçu, Kaya Ali'yi dirsekledi.

Kaptan:

— Ne dedi? dedi.

—?

— Ne dedi be?

— Hiç canım. Dedim ki, adam size tencere kaynatıyor, çay kaynatıyor, cıgara da veriyor. Daha ne istiyorsunuz? Doğrucası da böyle. Tencere kaynat, çay kaynat, cıgara ver, duvarları badanalattır...

— Ne dediklerini ne için söylemezsun?

Tavukçu araya girdi:

— Bu Âdembaba milletinde âr, haya, namus arama ağa!

Kaptan birden patladı:

— Ne diyorlar deyrum sa!

— Diyorlar ki, ağamız gibi ağa yok. Allah her tuttuğunu altın etsin, kesesine Halil İbrahim bereketi versin ya, mangaldaki kömürlerin sıcaklığı camsız pencerelerden uçup gidiyor diyorlar senin anlıyacağın..

Anlamıştı anlıyacağını. Anlamıştı ya, zaten aklındaydı onun da. Pencereleri camlatsa, çerçeveletse.. Günün birinde nasıl olsa Sölezli'yle ötekiler iflâhını keseceklerdi.

— Yarın hatırlat! dedi.

İkisi iki yandan başladılar:

— Sağol ağa, var ol ağa..

— Allah taş deyi tuttuğunu..

— Altın etsin, kötü gün göstermesin!

—

—!

Müjdeyi verince, mangalı çevreliyenler eski şapkaları tavana atıp tuttular.

— Demek camlar takılacak?

— Takılacak amma, çerçevelerin de yapılması lâzım!

— Hökelâlık etme. Ağamız senin kadar bilmiyor mu?

— Bilmiyor dedim mi?

— Diyemezsin ki..

— De de bak!

Beton kısa kesmek için:

— Çingarı bırakın, dedi. Camlar takılsın da ister çerçevesiz, ister çerçevesiz. Yeter ki takılsın!

— Takılacak..

— Takılınca..

— Takılınca mangalın ateşi koğuştaki kalır, bütün gece...

— Yalnız bütün gece mi?

— Gündüz de...

— O zaman..

— N'olur?

— İyi olur, kıyak olur ya...

— Ee?

— Yatak da olsa hani, olmaz ya...

Tavukçu:

— Su koyvermeyin! dedi. Yüzü bulunca...

— Astarı da ister bunlar!

— Ne o Beton Ahmet? Bunlar kim? Sen de bizden

değil misin?

— Sizin koğuştanım ama, sizden değilim!

Kaya Ali sertçe döndü:

— Niye? Bizden ne farkın var?

— Ben orta sonndan belgeliyim oğlum!

— Onu yiyen geçen sene öldü!

Beton sinirli sinirli döndü:

— Varsa içinizde benimle imtihan olacak çıksın!

Oradakileri gözden geçirdikten sonra, sordu:

— Üç, virgül bir, dört, bir altı, nedir?

Tavukçu:

— Demek, dedi, yarın çerçeveler de...

Kaya Ali:

— Niye? Beraber sormadık mı?

Beton yüksek sesle:

— Enayiler, cahiller! dedi. Daha Pi'yi bilmiyorsunuz be! Ulan sizin yerinizde olsam insan diye gezmem be!

.
Gardiyanlar sabahleyin koğuşu açtıktan az sonra Sölezli'nin koğuşundan haberciler gene geldi:

— Kaptaaaaan!

Çıkmadan önce Kaya Ali'yi kenara çekti, koğuş duvarlarının badanasını unutmamasını sıkıladı. Kaya Ali, Tavukçu, İzmirli filân hep birlikte başgardiyana gidip bir teneke yanmış kireç aldılar. Kaya Ali eskiden duvar işçiliği, badanacılık yaptığından biliyordu bu işleri. Kireci karıştırırken, ötekiler paçaları çemirlemeğe başladılar. Kaptan öğleye doğru koğuşa döndüğünde bembeyaz duvarlarla karşılaşınca, sevindi. Az kalsın nâra atacaktı. Tuttu kendini. Sonra:

— Şimdi geldi sıra yataklara! dedi.

Adembaba'lar kulaklarına inanamadılar. Yoksa Kaptan yatak mı alacaktı onlara?

Tavukçu tekrarlatmak, aslını öğrenmek için sordu:

— Ne yatağı ağa?

Hemen karşılığını vermedi. Gözleri beyaz duvarlarda, uzun uzun baktı. Sonunda kesti attı:

— Bulun kendinize yatak, yorgan, yastık. Vereyim parasını!

Koğuştan çıktı.

İzmirli sevinçle Tavukçu'nun üstüne atıldı, bir çelmede adamı betona yıktı. Tavukçu'nun canı yanmıştı ama, küfürün, sızlanmanın, hele ana avrat sövmenin sırası değildi. Kaya Ali şakadan yediği bir tekmeyle aldırmadı. Yalnız Beton:

— Bana takılmayın arkadaşlar, şakayı sevmem! dedi. Dedi ama, hürya üstüne. Bir karakucak, sonra bir kargatulumba. Kupkuru Beton havaya tüy gibi kaldırıldı, götürülüp Kaptan'ın yatağına atıldı. Kaya Ali bu kadarını aşırı bularak çıkıştı:

— Ağamızın yatağıyla şaka yok arkadaşlar! Bak, sonra külâhları değişiriz!

Kaptan koğuşa dönünce tekmiil sululuk şıp, kesildi.

Çeyrek saat sonra cezaevi koridorları Âdembaba'ların yaygaralarıyla doldu:

— Yatak sataan!

— Hani ya zorlu bir yatak yorgan sataaaan!

— Yatak satan, yorgan sataaaan!!!

İkinciye doğru bu iş bitti. İçleri paçavra ya da kılık dolu yatak yorganlar koğuşa getirildi, duvar diplerine yanyana serildi. Bütün bu işleri Kaya Ali düzenliyor, hiç kimse baş kaldırıp taş koymuyordu.

Sölezi'nin koğuşundan omuzunda siyah gocuğuyla dönen Kaptan arkadaşlarını yataklarında dirsek keyfi yapar görünce, kaba Hitit yüzü yumuşadı, gözleri parladı. O da yatağına geçti. Sevinçten ağlıyacaktı. Terte-

miz, bembeyaz duvarlar arasında elle tutulacak bir ferahlık vardı.

Kaptan heyecanla Kaya Ali'yi gene ödevlendirdi:

— Git yarın marangoza, yapsunlar çerçeveleri, tak-sınlar camları. Gelsinler alsınlar parasını benden!

Öylece yapıldı. Kim bilir hangi insafsız kara kışta parçalanıp koğuş betonunda yakılan çerçeveler yeniden onarıldı, camlar tákıldı. Tepeleme, kıpkırmızı mangal odayı iyice ısıtıyor, ateşin sıcaklığı camsız pencere-lerden uçup gitmiyordu.

Daha sonraları üst, baş, ayakkaplar uyduruldu. Artık hiçbir Âdembaba betona çıplak ayaklarla basmıyordu. Herkesin iyi, kötü bir ceketı, bir pantolonu olmuştu. Kara, kuru yüzlere renk gelmişti, gözlerin içleri gülüyordu. Ot otlamak, çöp tenekelerinden yiyecek aramak tarihe karışmıştı.

Toklukla birlikte 72'nci koğuşa edep, haya, âr, namus da girmişti. Başka koğuştan misafirler geliyor, başka koğuşlara misafirliğe gidiliyor, çaylar kaynıyor, kahveler pişip, bol bol cıgara içiliyordu.

Sölezi'ye gelince... Hali hal değildi onun. Öfkeden bir deri bir kemik, kendi kendini yiyor, para için köye haber üstüne haber yolluyordu. İlk zamanlar para bol bol geldi ama, sonraları tavsadı. İsteyişin sonu gelmiyordu. Zaten bilirlerdi mallarını. Kumara kendini kaptırdı da başladı mı, yutsun, yutulsun, günlerce sürer giderdi.

Postayı kestiler. Zeytinlik, tarla, dükkân, ev onun-du gerçi, dilediğince davranmak hakkıydı ama, evinde karısı, çocukları sırtında da yatılacak yılları vardı daha.

İfrit oluyordu. Koğuşundaki halılar, kilimler, kat kat elbiselerle semaver filân satılıp paraya çevrildi, paraların büyük bir kısmı da Kaptan'ın cebine girdi.

IX

Nisan on beşten sonra havalar düzelip güneş dünyaya tatlı ısıyla yepyeni bir canlılık verince, kuru dallarda tomurcuklar patlamış, çevre koyu yeşillerle bezenmişti. Süsenler, cılız avrat otları, yoncalar daha çok kadın hükümlülerin barındırıldığı kırmızı kiremitli kapının oralara, kadınların ikindileri hava almak için çıkarıldıkları kapı önlerine yeşil bir halı gibi yayılmıştı.

İkindileri kadınlar kırmızı kiremitli yapılarının önündeki bu yeşillikte birbirlerine sokularak ağır, uslu oturuyorlardı sözde. Sözde erkek cezaevi koğuş pencerelerine yığılmış erkek hükümlülerin attıkları lâfları işitmiyorlar, göğüslerini yumruklayışlarını görmüyorlardı. Aslında değil işitmemek, değil görmemek, yıllar yılı kadınsız gecelerin korkunç açlığını taşıyan solu-yuşlarını, erkeklerin cigara kokusu yüklü sıcaklığını enselerinde, hırsla titreyen kara bıyıklarının uçlarını bo-yunlarında, boğazlarında duyuyor, kuduruyorlardı. Ah şimdi lâf söz anlamaz, vurdumduymaz kilitler insafa gelip açılrsa da, besiye çekilmiş benzeyen azgın boğalar

üstlerine saldırsalardı!

— Ah! dedi Dereköylü Hatice. Hani o günler?

İri siyah gözlü Fatma iç geçirdi:

— Bizi parçalarlar tekmi!

— Parçalasınlar kız, etimi lokma lokma etsinler..

Kıkırtıyla güldüler. Kapı gardiyanının kupkuru kahrısı kadın gardiyan, elindeki yün örgüden başını kaldırıp arkasına baktı.

— Ne o gene, aygır kokusu almış kısrak gibi kiş-nediniz?

Yeni bir kişneme.

— Tuh size. Utanmıyorsunuz değil mi?

Kuru Nedime:

— Ne var utanacak? dedi.

Dostunu kocaman ekmek bıçağıyla Mercan'dan aşağı kovalayıp kuluncundan vurmaktan on sekiz yıla hükümlü olduğunu bildiği için, oldu bitti çekinirdi. Cevap vermedi. Vermedi ama, Nedime gene de peşini bırakmadı:

— Gece herifini koynuna çek yat, gündüz gel burada bizi ayıpla. Yağma yok kızım. Erkek diye taş saplanıyoruz açıkçası!

Doğruydı. Erkek yerine erkeklerin kirli çamaşırlarıyla sabahladıkları, kirli lekeli kilotları, gömlekleri yüzlerine gözlerine sürdükleri de yalan değildi.

Bobi'nin parçası on kuruşa yıkatmak üzere getirdiği erkek hükümlülerin kirli çamaşırlarıyla ne hayaller kurulmaz, sabahlara kadar neler düşünülmezdi.

Gardiyan kadın:

— Doğru, demek zorunda kaldı. Allah yardımcınız olsun!

— İnsan doğru oturup doğru konuşmalı. Ben kırkımı aştım, bu, bu ya? Şu kaşa, şu gözlere, şu gerdana bak!

Ayşe kıpkırmızı kesildi ama memnundu. Dostuyla bir olup elli beşlik kocasını ahırda baltayla parçalamış, ipten kendini zor kurtarmıştı. Yatılacak daha yirmi iki yılı vardı. «Allah bir sebep halketmezse» kırk dört yaşında çıkacaktı ki, Nedime bir gün: «Ondan sonra at kendini dereye!» demişti.

Bobi o sıra bir kucak kirli çamaşırla deli deli gelmeseydi, Nedime'nin çenesi kolay kolay durmuyacaktı. İpince, simsiyah kaşlariyle Bobi'ye çapkınca baktı:

— Ne o gene orospu çocuğu?

Bobi:

— Çamaşır getirdim size anneciğim.. dedi.

— Sağ ol yavrum. Sağol ama, o çamaşırlar gene korkarım güzel Fatma'ya geldi?

— Yok sana mı gelecekti lâhana turşusu?

«Zina»dan tutuklu Güzel Fatma kara kaş, kara göz, simsiyah saçlariyle azgın bir kısrak gibi fırladı yerinden. Bobi'nin yanına geldi.

— Kimden?

Sölezli, yahut o ayar zengin hükümlülerin çamaşırlarına öylesine alışmıştı ki, gene onların birinden sandı.

Bobi:

— Kaptan'dan! dedi.

— Kaptan'dan mı? O da kim?

— Kilimci. Ulan asıl para babası bu şimdi!

— Yeni mi düştü?

— Yeni düşmedi ama, yeni kalınlaştı!

— Nasıl?

Bobi her şeyi uzun uzun anlattı. Sonunda:

— Karı budalasının biri, dedi. Nene lâzım senin? Yıka, al mangırını, şükret Allahına ama, Bobi'yi de kollamalı. Yoksa anam avradım olsun taş korum tekerine!

Gardiyan kadın başını sertçe kaldırdı:

— Çamaşırları bırakıp defolsana Bobi!

Bobi çamaşırları Fatma'ya verdi, gardiyan kadının yanına geldi:

— Korkma ablacığım, Fatma'nı yemem. Bu seferki çamaşırların sahibi titiz de onu anlatıyordum...

Nedime takıldı:

— Gel beni ye Bobi!

— Seni mi? Allah yazdıysa bozsun. Seni yemek için bir ton bal ister!

— Yaa.. demek hemşerini madara ediyorsun?

Bobi, «Yok, yok..» diye hızla uzaklaştı. Tâ karşıdaki Başgardiyanı görmüştü. Elinde düdüğü, kara kara dikiliyordu gene. Yanına gidince sordu:

— Ben sana karılarla çene etme demiyor muyum?

Bobi, yıldı, gerçekten bir kedi gibi yaltaklanmıya, Başgardiyana sürtünmeye başladı:

— Diyorsun babacığım. Ben senin sözünden çıkar mıyım hiç? Kahpeler beni çeneye tuttular da ellerinden zor kurtuldum. Kahve içecen mi kahve? İstersen Boğaziçi cıgaram da var?

— Nerden esti?

Kaptan'dan demeyi uygun bulmadığı için:

— Üzümünü ye, bağını sorma Başefendi! dedi.

İdarenin taş merdivenini birkaç sıçrayışta çıktı, tâ dipteki küçük odasına gitti. Bu oda yalnız Bobi'nin değil, cezaevi kalemünde, ya da öteki gardiyanların yardımcılığında çalıştırılan mahpus meydancılarının ortaklaşa kullandıkları daracık, rutubet kokan bir odaydı. Çabucak başgardiyanın kahvesini pişirdi, odasına götürdü. Boğaziçi cıgarasını da önüne paketiyle koydu.

— Ben gidiyorum. Başka bir emrin var mı?

— Yok.

Odasına döndü, küçük tahta sandığının üzerine

oturdu:

Şu Kaptan budalasını nasıl söğüşlemeli, elindeki demet demet mangırlardan nasıl uçlanmalıydı? Dün, evvelki gün uzun uzun anlatmıştı öteki hükümlülerin kirl çamaşır dümeniyle karılara yolladıkları mektupları. Dinlerken gözleri parlamıştı enayinin. Utanmasa, «Benden de götürür müsün?» diyecekti ama, utanıyordu, besbelliydi bu. Hattâ hastahane, ya da dışı dümeniyle müdürden kapı kâğıdı almasını bile söyleyememişti. Mâdem utanıyor, açılmıyor, kendi açılrsa ne olurdu sanki?

İçinde çayını, kahvesini, şekerini, cıgarasını sakladığı sandıktan kalktı, kısımlara açılan meydanyerine indi. Kısa boylu Tatar gardiyan meydanyerine bakıyordu o an. Birbirlerini hiç sevmezlerdi. Daha doğrusu Tatar, müdürün meydancısıyım diye sıra gardiyanlarına boşverişine tutuluyordu.

— Ne o gene? Ne var?

Bobi:

— Aç! dedi.

— Nereye gideceksin?

— Aç yahu, kısımlara geçecem be. Başefendinin emri var...

«Başefendinin emri», Tatar gardiyanın belini bük-tü. Yoksa bilirdi ona yapacağını. Hoş, nasıl olsa hesaplaşacakları, burnundan getireceği gün gelecekti.

Kapıyı küfürle açtı, arkasından:

— Eh, dedi. Bir gün elime düşersin elbet!

Bobi duydu, aldırmadı. Müdür, sonra başgardiyan arkası olduktan sonra Tatar ne yapabilirdi?

En üst kattaki 72'nci koğuşun kapısında karşılandı gene. Kaptan elinden tuttu, yüzüne çocuksu çocuksu bakarak, bir şeyler söylemesini, çamaşırları verdiği güzel Fatma'nın nasıl karşıladığını anlatmasını bek-

ledi. Bobi de bunu sezdiği halde aldırmadı, oralı değil davrandı ilkin. Kaya Ali, Tavukçu filân yanlarında, kulak misafiri oluyorlardı. Bu herifleri oldu bitti sevmediğinden, azarladı:

— Ne var? Ne dikiliyorsunuz?

Bozuldular:

— Hiç. Çay may içecek misin diye soracaktık...

Kaptan baştan savdı:

— Sorulur mu bu da? Demleyün çay, da!

Kaptan'ın köşesine gidip, yatağa karşılıklı oturdular.

Bobi:

— Fatıma'ya senden bahsettim... dedi.

Kaptan'ın gözleri büyüdü, parladı:

— Bendeen? Ne dedü?

Nişangâhsız atmıya başladı:

— Vukuatını anlattım, hayran oldu?

— Kaptanlığımı de soyledun mi?

— Söylemez olur muyum Kaptan?

— Boğaz vapurlarında kaptan olmadığımı, Marsilya, Alamanya, Rusiya'ya sefer ettiğimi de söyledün mi?

— Her şeyi söyledim. Dedim ki, bu adam öteki mahkûmlara benzemez. Çamaşırını iyi yıka, ütüle, mangırı fazla verir dedim..

— Ne dedü?

— Öyle yiğit adamın çamaşırını yıkamak benim için şeref dedi!

Kaptan, ağır Hitit heykeli olmaktan çıkmıştı. Yerinden kalktı, tekrar otururken koğuşa haykırdı:

— Demlensün çaylar, sebilullah sebil!

Kaya Ali, yanındaki Tavukçu'ya fısıldadı.

— Bunların arasında var bir dümen amma, ne?

Tavukçu, demliğe kuru çay atarken başını sallatırdı.

dı:

— Var. Kim bilir?

— Öyle içerliyorum ki şu Bobi'ye!

— Ya ben?

İzmirli'yle Beton geldiler:

— Kaya Ali be, dedi İzmirli. Bu Bobi'nin dümeni ne Allahını seversen?

— Biz de onu konuşuyorduk.

— Kaptan'ı bayağı avucunun içine aldı!

— Aldı ki aldı..

— Zararı sonunda bize dokunmasın da...

Kaptan'ın sesi:

— Ne toplandınız orda, dağılın!

Bobî:

— Boşver! dedi, biz kendi dalgamıza bakalım. Şimdiye kadar Sölezi'nin, Süleyman Bey'in, ötekilerin çamaşırını ben götürdüm bu karıya. Hepsini de anlattıydım ama, hiç birini senin gibi inceden inceye sormadıydı. Hani desem ki, Kaptan sana abayı yakmış, senden mektup istiyor desem...

— Yazar mı?

— Yazar gibi geliyor bana...

— Bir yazsa, hani bir yazsa...

— Ne verirsin bana?

— Al iki gözümü, yüreğimi al!

— Peki. Bir gün o da olur. Olur ama, gözünle yüreğin sende kalsın. Mangır la ödeşiriz. Oldu mu?

Siyah şayak pantolonunun cebinden bir tomar para çıkarıp önüne koydu:

— Al istediğini!

Bobî kibar davranarak iki onluk aldı:

— Biri benim, birini de Fatma'ya veririm...

«Fatma» sözü Kaptan'ı sarstı:

— Olmaz. Bir ellilik ver... Al!

Bobi memnun, paraları cebine sokarken:

— Yaşa, dedi, usul erkân bilen adam başkadır...

Çayını içip kalktı.

Gece koğuştta, herkes uyuduktan sonra, beyaz bir kâğıda Fatma'nın ağzından şunları yazdı:

«Sevgili bir huzura,

Gece düşümde, gündüz hayalimdesin. Ben seni çok seviyorum. Namını işittikten sonra aşkından duramıyorum. Canım feda olsun babayiğit insana. Sen de beni seversen iltifatından mahrum etmezsin. Çamaşırlarını senin yerine öpüyor, kokluyorum. Allah bizi inşallah bir gün birbirimize kavuşturur, âmin.»

Pusulânın dört yanını cıgarayla göz göz yakıp pantolonunun cebine soktu. Yarın kolonyalıyacak, Fatma'den alacağı yıkanmış, temiz çamaşırlarla götürüp Kapitan'a verecekti.

Yattı. Düşünde genelevi gördü. Hafta sonunda müdürden hastahane dümeniyle aldığı kapı kâğıdını kullanarak çıkıyor, geneleve gidiyor, bir zamanlar gene böyle hastahane dümeniyle çıkıp tanıdığı hemşerisi Koca-mustafapaşa'lı Neclâ'yla buluşuyor...

Sabahleyin gerinerek uyandı:

— Ooooof! diye bağırdı.

Dalgası bozulan esrarkeş Küçük Ali:

— Çüüş! dedi.

Bobi güldü:

— İnsan rüyada karıyla daha tatlı yatıyor...

Anlaşılmıştı. Eski muhtar Ramazan, boş çaydanlığı kaptı:

— Kalk lan, dedi, kalk git hamama!

Bobi yataktan fırladı, pantolonunu bacağına geçirdi:

— Şimdi..

Koğuştan çıktı. Gusül musül âdeti değildi. Birikti-

rır biriktirir, ayda, iki ayda bir yıkandığı zaman toptan ödeşirdi.

Kalın sesli biri uzaktan uzağa «Mapusane çeşmesi»ni söylüyordu.

X

72'nci koğuş kim bilir kaçınıcı uykusunda, horluyordu.

Kaptan, koğuşun cezaevi avlusuna bakan penceresine her zamanki gibi tüneyerek kalın bilekli kollarını pencere demirlerine geçirmiş, Güzel Fatma'yı düşünüyordu. Demek Fatma, Bobi'den çamaşırların sahibini sormuş. Boğaz vapurlarında değil. Pire, Napoli, Marsilya, Hamburg, Rusya'ya uğrayan kocaman şileplerde kaptanlık ettiğini öğrenmişti? Demek biliyordu artık ne adam olduğunu? O daha anasının memesindeyken, kahpece öldürülen babasının kanını yerde komamak için buraya düştüğünü bilmeliydi. Hem bilmeli, hem de öteki hükümlü kadınlara, «Benim dostum Kaptan!» demeliydi. «Kaptan ama, Boğaz'da çalışan küçük vapurlarda değil, şileplerde. Buraya düşmeden önce dünyanın bütün limanlarına yük taşır, yolcu taşır, liman meyhanelerinde kadeh kırar, iskemle devirirdi. Benim Kaptan'ım benden başkasını sevmedi bana gelinceye kadar. İstese onu sevmiyecek kadın yoktu. İs-

temedi. Beni bekledi. Allah benim sevgimi ben daha doğmadan düşürmüştü yüreğine...»

Boyuna cıgarâ tazeliyerek yıllar yılı ulaşmak istediklerine ulaşmışcasına düşünüyor, tertemiz şubat gündeki pırıl pırıl ay, avlunun bir kenarındaki kırmızı kiremitli yapı, daha ötelerde dalgalı bir deniz karmakarışıklığını hatırlatan kalabalık ağaçlar, iki gümüş çizgi gibi parlıyan tren rayları, çatılar, duvarlar, şu, bu yüreğinden neşeli bir türkü gibi geçiyordu. Fatma, Güzel Fatma sonunda kendisine meyletmişti ha? Demek Sölezzli'lere, Süleyman Beylere, Boşnak Ali'lere, Necip Ağa'lara boşveren Fatma ona boşvermemiş, belki de verememişti. Veremezdi. Çünkü ötekilerden hiçbiri onun gibi babasının kanını yerde komamaktan düşmemiştir. Kimi para çalmak, kimi kadın için adam öldürmek, kimi toprak yüzünden elini kana bulamaktan düşmüştü.

Yalnız, Bobi, bütün bunları kadına inceden inceye anlatmış mıydı? Anlatmadıysa, Fatma da gereği gibi arkadaşlarına anlatamaz, sevdiği adamla onlara gereği kadar kurum satamazdı.

Ertesi gün öğleye doğru temiz çamaşırlarla gelen Bobi'ye ilkin bunu sordu. Kurnaz Bobi:

— Ayıp ettin! dedi. Kariya seni senden iyi anlattım. Öyle bir anlattım ki, dayanamadı, bir mektup yazayım öyleyse, dedi...

Kaptan heyecanla ellerine sarıldı Bobi'nin:

— Yazdu mi?

Bobi ellerini çekti:

— Yooook, acele minganis! Peşin söyle çayı, sonra.

— Çay mı, çay mı? Olsun feda dünyanın bütün çayları. Heey Kaya Ali. Demle çay, getir bize. Sebilullah sebil, için hepiniz da!

Bobi'yi yatağına çekti, karşılıklı oturdular. Boğaz-
içi paketi ortaya atıldı.

— Demek böyle? Demek dedi yazayım mektup?
Bobinin hiç acelesi yoktu:

— Önce sököl bakalım müjdem!

— Müjdeeee? İstedişün olsun müjde. Al!

Demetle parayı attı önüne.

Bobi:

— Helâlinden kendi elinle ver!

İki onluk ayırıp uzattı.

— Az dedi Bobi:

İki daha uzattı.

— Bu da az ama, neyse bu seferlik..

Akşam yazıp dört yerinden cıgarayla yaktığı mek-
tubu verdi.

Kaptan'ın Hitit heykeli sevinçle, şaşkınlıkla sarsıl-
dı. Mektup burcu burcu kokuyordu, lâvanta kokuyor-
du, kolonya kokuyordu. Bu kokular Kaptan'ı bir anda
sarhoş etmiş, gerilere, yılların gerilerindeki kim bilir
hangi genelevin tıpkı böyle kokan yatak odasına alıp
götürmüştü.

Pusulayı tekrar tekrar öptü, kokladı. Çoğu ikindi
üzerleri kırmızı kiremitli yapının önüne hava almak
için çıkarılan hükümlü kadınlar arasında çokluk gör-
meye alıştığı Güzel Fatma'nın ince hayali kafasında
yeniden belirdi. Demek bu pusulayı o yollamıştı? Onun
bembeyaz, yumuk yumuk eli yazmıştı? Bu eli, nasırlı,
kocaman avucu içinde sıkılmışçasına, titredi.

— Oku şunu, oku da cevap yaz!

— Cevap mı? İsteyur mu?

— İstiyor ya...

Pusulayı tekrar tekrar okudu. Şaşırmış, şaşalamış-
tı.

— Demek anlattun ona kaptanlığımı?

— Anlattım.

— Boğaz vapurlarında kaptan olmadığımı da anlattın mı?

— Anlattım yahu hepsini anlattım bel!

— Buraya ne için düştüğümü?

— Öööööf Kaptan, patlatırsın insanı! Anlattım dedim ya. Yaz sen cevabı...

Kaya Ali'ye para verildi, bakkaldan süslü zarfla kâğıt ısmarlandı. Üst üste çaylar, cigaralar içildikten sonra Kaptan bir kenara çekilip, Kaya Ali'nin getirdiği süslü kâğıda ıkına sıkına, zorla birkaç satır yazdı, Fatma gibi kolonyaladıktan sonra zarfladı. Bobi'ye teslim etti.

Bobi kalktı:

— Ver kirli çamaşırlarını.

Kaya Ali toparlıyarak verdi. Suratı iki karıştı. Berbat gibi şunu da başından defetseydi bir!

Bobi kirli çamaşırlarla koğuştan hep o besili, tıkız kedi çevikliğiyle çıkınca, Kaptan merakla pencereye tırmandı, her zamanki gibi kalın bilekli kollarını demirlere geçirerek tünedi, çamaşırların verilmesini bekledi. Kırmızı kiremitli yapının kapısı Kaptan'ın oturduğu pencereden rahatça görülüyordu. Az sonra Bobi'nin çamaşırlarla kapıya geldiğini, kapıyı çaldığını, açılan kapıda ilkin kadın gardiyanı, sonra da Fatma'yı gördü. Gülererek bir şeyler konuşuyorlardı ama, o kadar uzaktaki konuşmaları duymak kaabil değildi.

Güzel Fatma çamaşırları aldı:

— Kimin?

Bobi:

— Sana ne? dedi. Kimin olursa olsun. Sen yıkama-na bak!

— Parçası on kuruştan idare etmiyor. Bundan böyle on ikişer buçuktan versinler...

— Emredersin hanımefendi.. Başka bir emriniz var mı?

Kuru Nedime sabunlu elleriyle geldi:

— Var hemşerim var...

— Ne?

Kadın gardiyana baktı:

— Şunu bir dakika içeri bıraksana!

Kadın gardiyanın yüzü asıldı:

— A... amma yapıyorsun ha!... Hadi ulan, bas git şurdan!

Bobi'yle çıkıp kapıyı kocaman anahtariyle kilitle-di.

Nedime'yle ötekiler içerde kalmışlardı. Kapının tah-ta çatlaklarına gözlerini uydurup dışarıya baktılar.

Nedime:

— Şu karıya öyle içerliyorum ki, dedi, ulan inek karı, görünürlerde kimseler yok. Bırak beş dakika.. Ne çıkar sanki?

Güzel Fatma'yla kapıdan çekildiler.

-- Kimin çamaşırları o?

Fatma:

-- Bilmem? dedi.

— Sölcü'ünün mi?

— Vallaha bilmiyorum. Getirip götürüyor ama...

— Namussuz'

Ayşe, Hatice ve ötekiler de yanlarına gelmişlerdi. Çamaşırlar elden ele merakla dolaşüyor, şurasına burasına bakılarak, sahibi üzerine fikirler yürütülüyor, en ayıp, belki de en kışkırtıcı şeyler ileri süren Nedime Abla'nın sözlerine kahkahalarla gülünüyordu.

XI

Bobi temiz çamaşırlarla geldikçe, Kaptan'ın Hitit heykelinde neşeli bir kasırga başlıyordu:

— Gel bakalım, hoş geldun, sefa geldun... Kaya Ali! Denle çayı!

Kaya Ali'yle ötekiler çayı demliğe, cezveyi ateşe sürebilmeleri, başlıyorlardı fısıltıyla hararetili hararetili konuşmaya:

— Seninki diyor ki...

— Ne diyor?

— Cezamın dolmasına az kaldı. Çıkınca nasıl derse öyle olsun!

— Gidecek mi köye?

— Gidecek ama, hemen gelecek...

— Tutarız bu yakınlarda bir ev, veririm kirasuni...

— O zaman olur...

— Soyle git boyle. İsterse alsun yanına anasuni...

— Söylerim.

— Yaptırırız nikâh, olur resmi karım...

— Cezası doluncaya kadar beklerim diyor!

Kesenin ağzını da adamakıllı açmıştı. Temiz çamaşlıklar geldikçe Bobi'ye bahşiş üstüne bahşiş veriyor. Güzel Fatma'ya çoraplar, elbiselik kumaşlar, kolonya, lâvanta, eşarplar yolluyor, hediyelerin yerine gidip gitmediğini düşünmüyor, Güzel Fatma'nın çıkacağı, nikâhlarının kıyılacağı günü iple çekiyordu.

Gündüzleri elleri arkasında kendi kendine tenhalarda volta vurarak Fatma'yı düşündükten başka, geceleri Âdembaba'lar uyuduktan sonra tünediği pencereden gözlerini kırmızı kiremitli yapıya dikerek Fatma'yı, hep Fatma'yı düşünüyordu.

Fatma'nın cezaevi yakınlarındaki mahallelerden birinde bir ev kiralıyarak yapayalnız oturması olmazdı. Varsa annesini de getirmeliydi. Yoksa, Kaptan'ın Rize köylerinden birindeki kırış kırış annesi ne güne duruyordu? Gelir, güzel geliniyle birlikte oturur, onu yabancı gözlerden, yabancı saldırılarından korurdu. Allah vardı, günün birinde elbet bir sebep halkeder, ya af, ya da asarî cezaevlerinden birine yollanır, sonunda Fatma'sına kavuşurdu.

En çok, af, ya da bir başka yolla çıkışını düşünmek hoşuna gidiyordu. Hiç ummadıkları anda af olmuş. Açılmış kapılar, millet sevdiklerine kavuşmuş. O da çıkıyor. Kapıda gözyaşlarıyla bekliyen Fatma'sının tom-bul, beyaz elini eline alıyor, «Sus» diyor. «Ağlama. Bak, çıktım. Bundan böyle birbirimiziniz. Haydi peşin gidelim anama!»

Athyorlar bir taksiye, başabaş tutuyorlar İstanbul'un yolunu. Minareleri, kurşun kubbeleri, Galata'sı, Karaköy'ü, Adalar'ıyla İstanbul! Böyle büyük bir şehir görmediği için Fatma şaşıyor. Az daha sokuluyor yanına. Gözleri şaşkınlıkla, korkuyla alabildiğine açılmış. «Korkma!» diyor, «yanında ben varım!»

Geceyi İstanbul'da, Sirkeci ya da Tepebaşı'ndaki

bir otelde geçirip, ertesi gün sabah sabah atlıyorlar kocaman bir vapura. Vapur Boğaz'ı geçip Karadeniz'in oynak sularında çalkalanmaya başlayınca Fatma'yı gene bir korkudur alıyor. Binmemiştir şimdiye kadar vapura. Batacaklarını sanıyor, midesi bulanıyor. Acıyor Fatma'ya. En iyisi vapur değil de taksidir. Yüz lira olsun isterse. Atlarlar. Taksi tozu dumana katarak tutar anasının köyünü. İhtiyar kadın hiç beklemiyordur. Yüzündeki kırışıklar daha artmış, gözleri daha yitirmiştir nurunu. İkisi iki yandan ellerine sarılıyorlar ihtiyarın. «Ana» diyor, «anacüğüm. Bak sana getirdum gelinuni!»

Ağlıyor fıkara ihtiyar. Basıyor bağrına geliniyle oğlunu, onları bu mutlu günlere ulaştıran Rabbine hamdediyor.

Ama köyde çok kalmamalılar. Deniz adamıdır o. Ekmeğini, karısının çorabını, renk renk, biçim biçim giysilerini, İstanbul'un bitmez tükenmez eğlence yerlerinde Fatma'sıyla yaşamasının parasını denizden çıkarmak zorundadır. Cibâli, Fener, ya da Balat'taki hemşerilerinin yanında iki odalı bir ev uyduruyor, sokuyorlar başlarını.

Hemen hemen bütün geceler bu türlü tasarılarla sabahı ediyordu. Sabah olup da koğuş kapıları açılınca hayalleri parçalanıp dağılıyor, 72'nci koğuşun sert gerçeğine tosluyordu. Yirmi kocaman yılı vardı daha yapılacak. Af nerdeydi? Asrî cezaevi nerde? Kim bilir, belki de buradan hiç bir zaman çıkamıyacak, Fatma'sına kavuşamıyacaktı.

Karamsarlığın acisiyle moraran yüzü asılı, ağlıyacak hale gelir, çıkardı koğuştan. Böyle zamanlarda hiç bir şey sorulamazdı. Sorulursa ya duymaz, ya da dinamit gibi patlardı. Şayet Bobi gelip de «Seninki diyor...» diye başlarsa, o zaman işin rengi değişir, asık yüzünün

morluğu uçup gidiverirdi.

Bobi de huyunu öğrendiği için, sabahları eli boş gelmezdi. Fatma'dan mutlaka bir mektup getirmiştir. Bahşişini alır, mektubu verir, çayını, kahvesini, bol bol cıgarasını içer, ille Kaya Ali'nin ters ters bakışını geride bırakıp basar giderdi.

Mektuplara kanıksadığı bir gün Güzel Fatma'dan bir hediye geldi. Üzerinde «Unutma beni» yazısı bulunan, vernikle ceviz çalımı verilmiş, âdi tahtadan bir cıgara tabakasıydı. Kaptan çıldıracaktı az daha. Elinde tabaka, koğuşları dolaştı, tabakasını önüne gelene gösterdi. Güldü, nâralar attı, hiç alışılmadık biçimde önüne gelenle şakalaştı. Öyle ki, çıldırdığı sanıldı.

Kaptan'ın çılgınlığı günlerce cezaevini çalkaladıktan sonra, Güzel Fatma'ya kadar ulaştı. Fatma, erkek hükümlüler arasında isminin dolaştığını bilirdi, kızmazdı ama, kimdi bu Kaptan? Onunla hiç bir ilgisi olmamıştı ki adı çıksın!

Bobi'ye sinirli sinirli sordu:

— Kim bu adam?

Bobi:

— Kaptan! dedi.

— Ne Kaptan'ı?

— Hiç. Taka Kaptan'ı..

— Taka Kaptanı olur mu?

— Manyağın biri. Kendini şileplerle dünyayı dolaşmış sanıyor.

— Yakışıklı mı?

— Yok canım.

— Benim adımı ağzına niye alıyor?

— Senin adını kim ağzına almıyor ki, zilli?

— Paralı mı?

— Paralı...

Fatma göz kırptı:

— Beni tanıştırsana şunnan!

— Çirkin be. Heykel gibi..

— Olsun, tanıştır..

Bobi'nin kafasında gene şimşek çaktı.

Fatma asıldı:

— Ha? Tanıştırmı mısın?

— Yolunu buldurursan çalışırım...

— Buldururum.

— Buldur hadi.

— Göster, kolay.

— Peşin benim işlerim. Buldur, sonrasını bana bırak!

Fatma çamaşır parasından kazandığı iki buçukluklardan kırış kırış birini koynundan çıkarıp uzattı.

— Al bakalım.

— Avans bu değil mi?

— Öf çocuk, çıldırtırsın insanı!

Bobi sıcağı sıcağına 72'nci koğuşa koştu, Kaptan'ı buldu:

— Seni Fatma'yla görüştürürsem, bana ne verirsin?

Kaptan eline ayağına kapandı Bobi'nin:

— Aman!

— Amanı zamanı yok. Bütün bir ellilik iyi edersen olur bu iş. Malûm ya, gardiyanlara filân da koklatmak lâzım...

Ellilik de söz müydü? Çıkarıp verdi.

Bu işin pek öyle gardiyanlarla filan olacak zor yanı yoktu. Doktorun vizite günü, Kaptan'la Fatma'yı revire çıkarmak, revir koridorunda karşılaştırmak yeterdi.

Hiç kimseye tek kuruş vermeden, hiç kimseye duyurmadan Güzel Fatma'yla Kaptan'ı karşılaştırdı. Revir koridorunun alacakaranlığında Kaptan olanca ağır-

lığıyla tam bir Hitit heykeliydi. Önüne bakıyordu. Dili kurumuş, her yanı titriyordu.

Bobi:

— Hal hatır sorsana be, ne dikilip duruyorsun? de-yince, Kaptan büsbütün sıkıldı.

Fatma işin alayındaydı. Elini uzattı:

— Nasılsın Kaptan?

Bembeyaz pamuk gibi el, Kaptan'ın elini tutmuştu. Kaptan iri iri terliyerek:

— İyiyum! dedi.

Bütün konuşma burada bitti. Fatma çekildi gitti. Gitti ama, Kaptan'ın «heykel»e benzeyen yüzünü, bu yüzün çirkinliğini anlatmayla bitiremedi.

Kuru Nedime:

— Yeter, dedi, yeter. Anladık, çirkin herif. Çirkin-se Allahın yarattığı bir yüz. Sen yarın çıkıp gidecek, sevgiline kavuşacaksın. Biz? Biz ya? Değil Kaptan, yet-mişlik olsun razıyım kızım. Yeter ki yanbaşımda cı-gara içsin, geceleri erkeksi erkeksi koksun yatakta.

Cezası dolan Fatma, günün birinde usulcacık çıktı gitti.

XII

Fatma'nın çıkıp gidişini koğuş penceresinden, yüreği çarpa çarpa gözetledi. Haftalardan beri, Bobi'yle kararlaştırdıkları gibi, Fatma çıkıp gidecek, çok geçmeden dönecek, cezaevi yakınlarındaki mahallelerden birinde bir oda tutacak, annesini, olmazsa Kaptan'ın annesini getirtip birlikte oturacaklardı.

Günler geçti. Bobi her koğuşa geldikçe yakasına yapışıyor, soruyordu:

— Hani? Niye gelmiyor?

Bobi'nin karşılığı hiç değişmiyordu.

— Acele etme, gelecek!

Elinde iri taneli sarı tesbih, tenhalarda kendi kendine dolaşırken, bu bir türlü dönmiyen sevgiliyi düşünüyordu. Gelecekti, biliyordu geleceğini, biliyordu ama, gelsindi artık. Geceleri gözlerine uyku girmiyor, gündüzleri girmiyordu. Yemekten, içmekten, kumardan kesilmişti. Yalnız Bobi'yi görünce aşırı heyecanlarla fırlıyor, ellerine sarılıyordu.

— Gelecek değil mi?

— Gelecek dedik ya!

Teneffüslerde cümle kapısına koşuyor, Fatma'nın çıkıp gittiği kapının şurasından burasından dışarıya bakıyor, uzun uzun bakıyordu.

Günler, haftalar, aylar...

— Kime bakıyorsun Kaptan?

— Fatma'ya!

— Nerde? Geldi mi?

— Geldi ya, bak, orda! Beni bekliyor!

Eğilip bakanlara heyecanla soruyordu:

— Değil mi? Beni bekliyor değil mi?

Sonra, güya onu orada bekliyen Fatma'yla başlıyordu konuşmaya:

— Fatma geldin mi?

—

— Bekleme, bekleme bekliye bekliye yorulursun. Köye git, anamun yanına. Beni İmralu'ya salacaklar. Cezam dolunca geleceğim!

72'nci koğuş çabucak eski halini aldı. Yataklar, yorganlar, yastıklar, ayakkaplar çıkarılıp çıkarılıp satıldı, ampul satıldı, üst başlar satıldı. Mangal, tencere, sahanlar, çaydanlık, kaşıklar sırasıyla satıldı. Kışa doğru camlar da çıkarılıp satıldıktan sonra, koğuşta dişe dokunur bir şey kalmadı. Yalnız Kaptan'ın yatağı, yorganı, yastığı, sırtındaki elbise, ayakkapları...

Kış ortasında çerçeveler kırılıp parçalanarak koğuşun ortasında yakıldı, ısınıldı. Turuncu alevlerin sıcak ışığında arkadaşlarının gözlerindeki hain pırıltıyı gören Tavukçu:

— Anlıyorum, dedi.

Beton da işin farkındaydı:

— Yapmayın, Allah aşkına yapmayın. Bize bu kadar iyiliği var! dediyse de, Kaya Ali:

— Boşver! cevabını verdi. Biz de ona karısı gibi

hizmet ettik!

Tavukçu mırıldandı:

— Karısı gibi ki karısı gibi...

İzmirli:

— Çeksin cezasını. Kim ona kara sevdaya tutul dedi?

— Hiç canım..

--

—?

Ertesi sabah, Kaptan gene cezaevi kapısına gidince, Kaya Ali eski ağasının yataklarını omuzlayıp fırladı koğuştan. Peşinde ötekiler, kısım koridorlarında başladılar:

— Haniya iyi bir yatak yorgan isteyeeen!

— Yastık isteyeeen!!

— Battaniye isteyeeeen!!!

Akşam koğuşa dönen Kaptan ne yatağının farkına vardı, ne de yorganla ötekilerin. Var mıydı böyle şeyler? Ne sordu, ne aradı. Pencereye her zamanki gibi tünedi, kalın bilekli kollarını demirlerin arasından geçirerek, Fatma'nın gittiği yollara dikti gözlerini.

Bir sabah Kaya Ali, Tavukçu'ya göz kırptı:

— Ceketini, var mısın?

Tavukçu:

— Varım, dedi.

İzmirli:

— Pantolonunu da, kunduralarını da...

Beton Ahmet gene araya girdi:

— Ulan üstüne başına ilişmeyin bari be insafsızlar!

Hepsi her yandan terslediler:

— Sen karışma lan!

— Zibidi, sen de..

Kaya Ali usulcacık sokuldu Kaptan'a. Omuzundan

tutup sarstı. Kaptan başını çevirdi, dumanlı gözleriyle baktı, neden sonra Kaya Ali'yi tanıyarak gülümsedi.

Kaya Ali:

— İn aşağı! dedi.

Kaptan umutla indi.

— Çıkar şu ceket!

Kaptanın Hitit yüzü az daha güldü.

— Çıkar şunu be, Fatma gelmiş, çok üşüyorum, Kaptan ceketini göndersin, diyor. Çıkar!

Sevinçle sarsıldı. Sonra geç kalmış gibi çıkarırken telâşlı telâşlı konuştu:

— Fatma mı? Fatma mı dedin? Fatma mı gelmiş? Gelmiş demek? Demek üşüyormuş? Eh, çıkarayım. Nerde? Fatma nerede?

— Dışarda.

— Al ceketimi!

— Pantalonu da...

— Pantalonu mi?

— Pantalonu da. Versin yıkayım dedi!

— Al, yıkasun...

— Kunduraları da vereceksin.

— Vereyum al. Beni gönderecekler İmralı'ya, verirler orda baa yenülerini. Sen söyle ona, peklemesun beni purda, gitsun köye..

— Peki peki..

Yalın ayaklarıyla, don gömlek, çıktı oturdu pence-reye. Fatma'nın geçip gideceği yollara dikti gözlerini.

Fatma'nın geçip gittiği yollarsa karlar altındaydı.

XIII

O yıl kış her yıldan çok oldu. Başta Beton, Fitol, Tavukçu, İzmirli, tam on Âdembaba soğuktan donarak öldü.

Bahara doğru Berbat da ensesini kaşıyarak 72'nci koğuşa döndü. Hiç kimse dikkat bile etmedi. Kaptan zaten nereye baksa Fatma'dan başkasını görmüyordu. Berbat'ınsa hiç kimseden özür dilemiye niyeti yoktu. Bir kenara çekildi, tembel tembel esnedi.

Bir dahaki zemherilerde bir sabah gardiyanlar Berbat'la Kaya Ali'yi donmuş buldular. Kaptan da pencere demirlerine yapışmıştı. Kuvvetli ellerini demirlerden sökmek zor oldu. Yarı yarıya donmuştu ama kalbi hâlâ atıyordu.

Sedye getirip revire kaldırdılar.

Ölmedi. İri gövdesi hastalığı yenmişti. Kendine gelir gelmez:

— Fatma! dedi. Söyleyin Fatma'ya beklemesun. Beni İmrallı'ya salacaklar, cezam dolunca...

Hastabakıcılar:

— Söyledik, dediler, köye gitti, ananın yanına. Seni orda bekliyecek!

Yataktan fırlarcasına doğruldu:

— Gittu mi?

— Gitti...

— Yalan söyliyorsunuz. Pirakup gitmez beni Fatma!

Taburcu olur olmaz cezaevinin büyük demir kapısına koştu, deliğe gözünü uydurup baktı. Sonra sevinçle döndü:

— Demedum mi? Beni pirakup gitmez demedum mi? Orda işte. Kar yağmış çarşafuna. Çırp karları Fatma, çırp çarşafundaki karları!

Tekrar bahar geldi, arkasından yaz. Kimsesizlerin sahibi güneş tam zamanında yetişti. Kirazdan sonra kavun, karpuz, üzüm... Daha sonra havada oynak, beyaz bulutlar, arkasından yağmurlar, daha arkadan da lâpa lâpa kar...

Bu seferki kış bundan öncekilere benzemiyecekti. İhtiyarlar:

— Allahu âlem, kış bu yıl zorlu gelecek! dediler. Gerçekten de, zorlu geldi. Kar aralıkta başladı, şehirlere kurtlar indi. Yollar, beller tılandı. Korkunç fırtınalar yollarını yitirenleri donduru donduru verdi. Kaptan'ın ağır Hitit heykeli bile bu kışa dayanamadı. Sabahleyin 72'nci koğuşun kapısını açan gardiyanlar işi anlıyarak koştular: Kalın parmaklariyle Kaptan pencere demirlerini öyle kavramıştı ki, et, kemik, demir birbirine perçin olmuştu sanki. Kalbini dinlediler, atmıyordu artık. Nabız atmıyordu. Koca beden kasatı kesilmişti. Pencereden çekip almak istediler, olmadı. Bir ton, iki ton, beş ton ağırlığındaydı sanki.

Tekrar zorladılar.

Gardiyanlardan biri:

— Keskiyle çekiç lâzım! dedi.

Dışarda kuvvetli güneş bembeyaz karları gıcır gıcır parlatıyordu.

Bir ara ufacık bir serçe kuşu bir an Kaptan'ın penceresine kondu. İçeriye doğru bir şeyler bıcırdadı bıcırdadı... Sonra şaşkın, ürkek, aşağıya baktı. Aşağıda, taa aşağıda, dipte karların üzerinde gördüğü bir tâneye doğru kendini bıraktı.

İstanbul

1953 - 1958



Cem Yayınevi, Orhan Kemal'in büyük hikâyesi 72. KOĞUŞ'un yeni basımını kıvançla sunar. Onbinlerce kişi tarafından okunan bu kitap, Orhan Kemal'in «Murtaza» ve «Eskici Dükkânı» gibi ilk sıradaki eserleri arasında yer almaktadır.



Cem Yayınevi, Orhan Kemal'in büyük hikâyesi 72. KOĞUŞ'un yeni basımını kıvançla sunar. Onbinlerce kişi tarafından okunan bu kitap, Orhan Kemal'in «Murtaza» ve «Eskici Dükkânı» gibi ilk sıradaki eserleri arasında yer almaktadır.

75 lira

72. KOĞUŞ \ ORHAN KEMAL

orhan kemal

72. KOĞUŞ

